

////////////////////////////////////

OMGEVINGS-
HANDHAVINGSPLAN
2020

AFDELING HANDHAVING

7.02.2020

////////////////////////////////////

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	5
1 SITUERING OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN 2020.....	7
1.1 OPDRACHT VAN DE AFDELING HANDHAVING.....	7
1.2 ORGANOGRAM VAN DE AFDELING HANDHAVING.....	8
1.3 PERSONEELSOVERZICHT VAN DE AFDELING HANDHAVING	10
1.4 DOOR DE AFDELING HANDHAVING AANGEWENDE FINANCIËLE MIDDELEN	11
1.5 MISSIE, VISIE, STRATEGISCHE PIJLERS EN WAARDEN	11
1.5.1 MISSIE.....	11
1.5.2 VISIE.....	12
1.5.3 STRATEGISCHE PIJLERS.....	12
1.5.4 WAARDEN.....	12
1.6 PROGRAMMATISCH HANDHAVEN.....	12
1.6.1 GEÏNTEGREERDE EN RISICOGEBASEERDE BENADERING	12
1.6.1.1 Geïntegreerd	12
1.6.1.2 Risicogebaseerd	13
1.6.2 THEMATISCHE BENADERING	13
1.6.2.1 Ruimte.....	13
1.6.2.2 Onroerend erfgoed	14
1.6.2.3 Milieu	14
1.7 GENERIEKE REGULIERE WERKING VAN DE AFDELING HANDHAVING	14
1.7.1 CLUSTER ADVISERING EN SANCTIONERING.....	14
1.7.1.1 Opdracht.....	14
1.7.1.2 Prioritering.....	15
1.7.1.3 Bestuurlijk beboetingsbeled.....	15
1.7.2 MACROPROCESMAP	16
2 HANDHAVINGSCAMPAGNES OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN 2020.....	18
2.1 HANDHAVINGSPROJECTEN.....	18

2.1.1	AFDELINGSPROJECT 'INTEGRATIE OMGEVINGSINSPECTIE'	18
2.1.2	AFDELINGSPROJECT 'UNIFORMITEITS- EN KWALITEITSBEWAKING'	18
2.1.3	AFDELINGSPROJECT 'ONDERSTEUNING HANDHAVING LOKALE OVERHEDEN'	19
2.1.4	AFDELINGSPROJECT 'EVALUATIE EN OPTIMALISATIE KLACHTENBEHEERSYSTEEM'	20
2.1.5	AFDELINGSINITIATIEVEN ROND DIGITALISERING.....	21
2.1.6	DEPARTEMENTAAL PROJECT 'OMGEVINGSHANDHAVINGSBELEID'	21
2.1.7	OVERHEVELEN TAKENPAKKET VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU	22
2.1.8	STROOMLIJNING INSPECTIEDIENSTEN?	22
2.2	SPEERPUNTEN RUIMTE.....	23
2.2.1	PRIORITEITEN EN MONITORING	23
2.2.2	GERECHTELIJKE HERSTELVORDERINGEN.....	23
2.2.3	INZET VAN BESTUURLIJKE MAATREGELEN	23
2.2.4	EVALUTIE PROCEDURES KWIJTSCHELDING GERECHTELIJKE DWANGSOMMEN	24
2.2.5	ONTWIKKELEN KADER AMBTSHALVE UITVOERING GERECHTELIJKE UITSPRAKEN INZAKE RUIMTELIJKE ORDENING.....	25
2.2.6	PROACTIEVE HANDHAVING IN RUIMTELIJK KWETSBAAR GEBIEDEN	25
2.2.7	PROACTIEVE HANDHAVING STEDENBOUWKUNDIGE VOORWAARDEN KLASSE 1-INRICHTINGEN	26
2.3	SPEERPUNTEN ONROEREND ERFGOED.....	26
2.3.1	SAMENWERKINGSPROTOCOLLEN.....	26
2.3.2	DEPENALISERING EN BESTUURLIJKE BEBOETING.....	27
2.3.3	HEREVALUATIE BESCHERMINGEN.....	27
2.3.4	SCHADEVERGOEDING - VERLIES AAN ERFGOEDWAARDE.....	27
2.3.5	OPTIMALISATIE SAMENWERKING AFDELING HANDHAVING - AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED.....	27
2.4	SPEERPUNTEN MILIEU.....	28
2.4.1	REACTIEF OPTREDEN.....	28
2.4.2	ROUTINEMATIG OPTREDEN.....	28
2.4.3	EIGEN INITIATIEF.....	28
2.4.4	VOORTGANGSCONTROLES	29
2.4.5	PROACTIEF OPTREDEN.....	29
2.4.5.1	Afval.....	29
2.4.5.2	Dieren	31
2.4.5.3	Hinder	33
2.4.5.4	Ketentoezicht	33

2.4.5.5	Klimaat	35
2.4.5.6	Lucht.....	36
2.4.5.7	Omgevingsveiligheid	38
2.4.5.8	Ondergrond en grondwater	41
2.4.5.9	Water	43
2.4.5.10	Richtlijn Industriële Emissies (RIE)-inspectieprogramma.....	44

VOORWOORD

Beste lezer,

Voor u ligt het omgevingshandhavingsplan 2020.

U leest het goed, het is niet enkel een omgevings*inspectie*plan (zoals in 2019), maar een omgevings*handhavings*plan. We hebben er immers voor gekozen om vanaf dit jaar, naast het jaarplan voor onze omgevingsinspectie, ook duiding te geven bij de opdrachten en plannen van onze cluster Sanctienering en Advisering, beter bekend als de gewestelijke beboetingsentiteit. Hiermee krijgt u een overzichtelijk beeld van de werking, plannen en acties zoals we die als afdeling Handhaving dit jaar willen realiseren.

2020 is een speciaal jaar. Het is het eerste jaar onder een nieuwe Vlaamse Regering, die in haar Regeerakkoord bijzondere aandacht besteedt aan bestuurlijke handhaving. Voor het eerst is er een minister bevoegd voor Justitie en Handhaving, waarbij het belang van de bestuurlijke handhaving, als sluitstuk van het beleid in Vlaanderen, krachtig in de kijker wordt gezet. Ook in de beleidsnota Omgeving worden er duidelijke doelstellingen geformuleerd voor bestuurlijke omgevingshandhaving.

Onze strategische doelstellingen sluiten aan bij deze beleidsdoelstellingen en dit plan vormt de vertaling in meer concrete operationele jaardoelstellingen. We zijn het onszelf en de generaties na ons verschuldigd om mee te zorgen voor een kwalitatieve leefomgeving. Een omgeving waarin het goed en gezond leven is, waar milieu, ruimtelijke ordening en erfgoed ter harte worden genomen. Daarom zijn onze doelstellingen ambitieus. Ook al vormt dat ambitieniveau een stevige uitdaging. Personeelsbesparingen nopen, ook nu, tot het stellen van prioriteiten, tot het maken van (moeilijke) keuzes.

Vanuit onze ervaring op het terrein en onze expertise zien we een veelheid aan zinvolle handhavingsacties. Bij het prioriteren hebben we toch vooral gezocht naar die acties die de meest gunstige impact hebben op ons milieu, onze ruimtelijke ordening en ons onroerend erfgoed. Daarbij hebben we ook oog voor hetgeen er maatschappelijk leeft en beleidsmatig relevant is. Onze focus blijft zoals voorheen liggen bij toezicht op klasse 1-inrichtingen (milieu) en de aanpak van schendingen in ruimtelijk kwetsbare gebieden (RO). Met respect voor het subsidiariteitsbeginsel willen we evenwel ook de lokale besturen en intercommunales vanuit onze expertise ondersteunen, zodat zij hun handhavingsopdrachten zo goed mogelijk kunnen opnemen. Het overleg dat we met vele lokale besturen recent gehad hebben, laat een samenwerking “op maat” toe.

De vraag van de Vlaamse Regering om, naast een harde handhaving en beboeting waar dat nodig is, ook proactief te handhaven, valt niet in dovemansoren. We gaan actief na in welke domeinen *compliance promotion* zinvol is. Ook in onze dagdagelijkse praktijk spannen we ons in om te informeren, te sensibiliseren, in overleg te gaan met onze stakeholders, opleidingen te geven, ...

Onze keuze voor een geïntegreerde handhaving zetten we ook dit jaar door. We worden, zeker sedert de introductie van de omgevingsvergunning, vaker geconfronteerd met situaties waar zowel milieu- als ruimteregels geschonden worden. Daarvoor de gepaste instrumentenmix inzetten, met gestroomlijnde procedures, is een bijzonder punt van aandacht.

In ons afdelingsproject rond uniformiteits- en kwaliteitsbewaking schakelen we dit jaar een versnelling hoger: we brengen mogelijke pijnpunten inzake uniformiteit of kwaliteit in onze belangrijkste afdelingsprocessen in kaart en formuleren concrete acties zodat we krachtig met één stem naar buiten treden.

Nieuwe technologieën zoals drones inzetten om ons inspectiewerk efficiënter te maken, blijft dit jaar geen zwevend idee, de eerste proefvluchten smaken naar meer. Nieuwe manieren van dataverzameling en -beheer laten ons toe onze monitoring en evaluaties accurater te maken. Gerichte analyses vanuit een omgevingshandhavingsmonitor stellen ons nog beter in staat om de beleidsmakers te inspireren bij het maken van nieuwe (handhaafbare) regels en normen.

Ik ben ervan overtuigd dat we met ons team van deskundige en gedreven handhavers, in samenwerking met andere handhavers, een krachtige invulling kunnen geven aan het Vlaams omgevingsbeleid. En als dat kan in dialoog met u: graag!

Sigrid Raedschelders
Afdelingshoofd
afdeling Handhaving

1 SITUERING OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN 2020

1.1 OPDRACHT VAN DE AFDELING HANDHAVING

Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 schenkt voor het eerst uitgebreid aandacht aan de Vlaamse bevoegdheden inzake justitie en handhaving. Daarnaast wordt aan de realisatie van een geïntegreerde, innovatieve, risicogebaseerde en slagkrachtige omgevingshandhaving een apart hoofdstuk gewijd. Ook voor het domein onroerend erfgoed benadrukt het Vlaamse Regeerakkoord het belang van handhaving, en van proactieve handhaving in het bijzonder. Het Vlaamse Regeerakkoord bevestigt dat een goed handhavingsbeleid een essentieel sluitstuk vormt van een geloofwaardig beleid. Omdat handhaving zich niet louter op het Vlaamse niveau situeert maar ook ten aanzien van andere (handhavings)actoren, wordt de gewestelijke aanpak gebaseerd op programmatische handhaving die coherent en complementair is met de rol van andere (handhavings)actoren. Voorliggend omgevingshandhavingsplan geeft de operationele invulling aan deze programmatische handhaving voor de domeinen milieu, ruimte en onroerend erfgoed.

De beleidsnota's 2019-2024 geven op hun beurt meer concrete duiding bij het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024. Voor de afdeling Handhaving zijn daarbij accenten van verschillende beleidsnota's van belang. Een uitgangspunt voor de afdeling Handhaving is het geven van prioriteit aan het opsporen van onvergunde activiteiten, de grootste risico's en de inbreuken met de grootste milieugevolgen. De afdeling Handhaving zal daarnaast ook voort werk maken van o.a. de inzet op een krachtdadige, afgestemde en gestroomlijnde bestuurlijke omgevingshandhaving, de verkenning van innovatieve technieken voor handhavingsdoeleinden en *compliance promotion*, de verdere ontwikkeling tot een kenniscentrum waarop lokale besturen zich kunnen beroepen en de versterking van een gedigitaliseerde en datagedreven handhaving. Het jaarlijks omgevingshandhavingsplan ten slotte, vormt voor de afdeling Handhaving de basis voor proactieve handhaving waarbij rekening houden met maatschappelijk relevante thema's.

Figuur 1: Organogram van het Departement Omgeving.

De afdeling Handhaving staat in voor:

- het inspecteren en maatregelen nemen inzake milieuhygiëne, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed;
- milieucrisismanagement (de coördinatie van de acties vanuit het beleidsdomein Omgeving bij ernstige milieu-incidenten);
- de bestuurlijke sanctionering van milieuschendingen, schendingen onroerend erfgoed en schendingen van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening;
- de advisering van de minister in beroepen ingesteld tegen bestuurlijke maatregelen n.a.v. schendingen milieu en ruimtelijke ordening;
- de beoordeling van verzoeken tot kwijtschelding van dwangsommen opgelegd n.a.v. gerechtelijke uitspraken met herstelvorderingen ruimtelijke ordening;
- de toepassing van het Milieuschadedecreet.

Sinds het operationaliseren van het Departement Omgeving en de oprichting van de afdeling Handhaving in 2017 hebben we er voor gekozen om de integratie van milieu en ruimte niet alleen te realiseren voor de vergunningverlening maar ook door te trekken naar de handhaving. Dit betekent geen volledige integratie waarbij de handhaving van beide domeinen volledig in elkaar doorgloeit. Wel wordt met versterkte aandacht gekeken naar handhavingssituaties waarbij zowel ruimtelijke elementen als milieu-elementen een rol spelen. In 2019 hebben we dit met het afdelingsproject 'integratie omgevingsinspectie' verder verdiept en hebben we zowel organisatorisch als operationeel de handhaving in beide domeinen waar zinvol dichter bij elkaar gebracht.

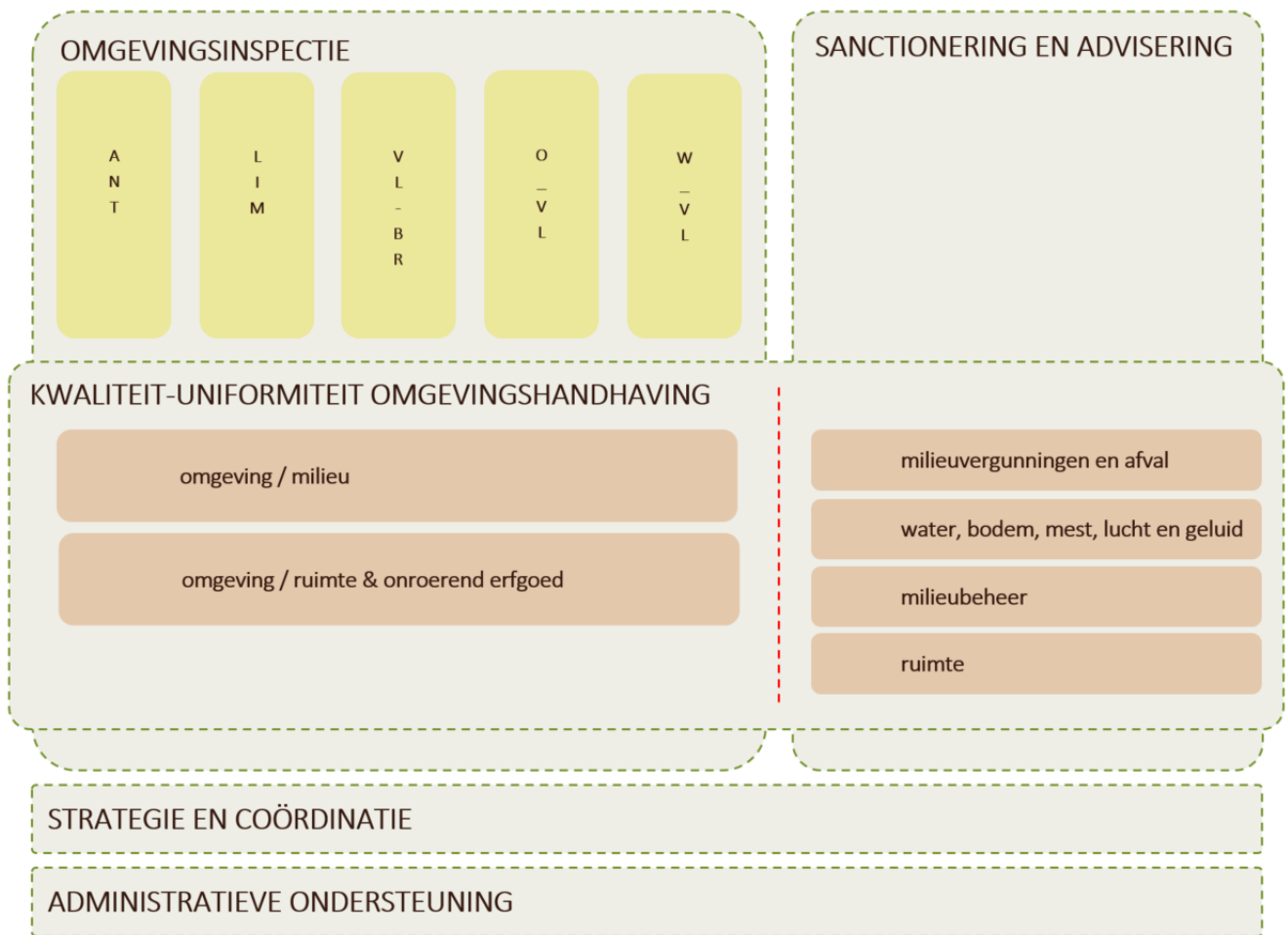
1.2 ORGANOGRAM VAN DE AFDELING HANDHAVING

Intern is de afdeling Handhaving georganiseerd in twee aparte clusters: de cluster Omgevingsinspectie en de cluster Sanctionering en Advisering. Er bestaat een duidelijke structurele scheiding tussen beide clusters wat de autonomie en onafhankelijkheid van de inspecteurs enerzijds en de beboeters anderzijds waarborgt. De cluster Omgevingsinspectie werkt decentraal met één werkplek per provincie en worden aangestuurd door één handhavingsmanager. De cluster Sanctionering en Advisering staat in voor de bestuurlijke beboeting en advisering inzake beroepsprocedures van alle schendingen inzake milieu en ruimtelijke ordening.

In functie van het realiseren van een coherente handhaving in heel Vlaanderen werken we binnen **de cluster Omgevingsinspectie** transversaal met twee teamverantwoordelijken. Zij organiseren een thematische werkgroepwerking met specialisten wat garant moet staan voor een afdelingsbrede kwaliteit en uniformiteit.

Drie werkgroepen verzekeren de 'handhavingskwaliteit ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed'. Voor twee werkgroepen (juridische werkgroep ruimtelijke ordening/onroerend erfgoed en de werkgroep handhavingsuitvoering ruimtelijke ordening) werden telkens een werkgroepcoördinator en werkgroepleden aangesteld. De werkgroep handhavingsuitvoering onroerend erfgoed werkt meteen in belangrijke mate zelfsturend en bestaat uit een aanspreekpunt met werkgroepleden.

Figuur 2: Organogram van de afdeling Handhaving.

Voor 'handhavingskwaliteit milieu' gebeurt de werkgroepwerking rond negen thema's. Voor de volgende thema's staan themabeheerders in voor de coördinatie van een werkgroep bestaande uit 1 à 2 werkgroepleden per decentrale werkplek:

- lucht;
- water;
- afval;
- ondergrond/grondwater;
- dieren.

Voor de volgende thema's kunnen themabeheerders per onderwerp een werkgroep samenroepen volgens noodzaak:

- hinder;
- klimaat.

Voor de volgende thema's werken we met een aanspreekpunt en werkgroepleden:

- ketenteam;
- omgevingsveiligheid.

De **cluster Sanctienering en Advisering** werkt voor de behandeling van boetedossiers met thematische specialisaties in 4 werkgroepen:

- milieuvergunningen en afval;
- water, bodem, mest, lucht, hinder en geluid;
- milieubeheer;
- ruimte.

Daarnaast komen ook de beroepen ingesteld bij het Handhavingscollege, de adviezen inzake beroepen bestuurlijke maatregelen en gemotiveerde dwangsomverzoeken binnen deze werkgroepwerking aan bod. Een coördinator ‘college en advisering’ verzorgt de coördinatie van deze dossierstromen voor zowel het domein milieu als het domein ruimtelijke ordening.

De cluster Administratieve Ondersteuning staat mee in voor de performante werking van de verschillende werkplekken.

De cluster Strategie en Coördinatie ten slotte zet zich, rekening houdend met de departementslogica en het afdelingsbelang, in voor de beleidsontwikkeling, -implementatie en -evaluatie van de handhavingsuitvoering en neemt opdrachten op die zich in hoofdzaak situeren binnen de managementprocessen van de afdeling Handhaving, m.n. communicatie, personeel, juridische ondersteuning, ICT en informatiebeheer, financiën, stafwerking, ...

1.3 PERSONEELSOVERZICHT VAN DE AFDELING HANDHAVING

Op 1 januari 2020 kan de afdeling Handhaving rekenen op in totaal 189 medewerkers samen goed voor 171,85 VTE. Tabel 1 biedt een overzicht van het aantal medewerkers dat binnen de afdeling Handhaving in een toezichthoudende dan wel sanctionerende functie is aangesteld. Daarbij is het belangrijk om voor ogen te houden dat een aantal medewerkers in verschillende toezichthoudende functies is aangesteld (maar in onderstaande tabel alleen voor wat betreft hun hoofdopdracht in rekening worden gebracht), en dat sommige medewerkers een deeltijds werkregime hebben.

De medewerkers van de afdeling Handhaving dragen bij aan de verschillende kernprocessen (zie figuur 3). Dit omgevingshandhavingsplan legt in belangrijke mate de focus op het proces ‘inspecteren en maatregelen nemen’ waar routineopdrachten, opvolgingscontroles, eigen initiatief, en het reactief en proactief optreden deel van uitmaken. Waar mogelijk en zinvol wordt voor iedere handhavingscampagne een interne inschatting gemaakt van inzetbare VTE’s.

functie	aantal
milieutoezichthouder	83
milieutoezichthouder zware risicobedrijven	9
gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur	11
verbalisant ruimtelijke ordening	9
handhaving erfgoed	6
beboeters	14

Tabel 1: Overzicht van het aantal medewerkers per toezichthoudende dan wel sanctionerende functie binnen de afdeling Handhaving.

1.4 DOOR DE AFDELING HANDHAVING AANGEWENDE FINANCIËLE MIDDELEN

Ter ondersteuning van haar sleutelproces 'inspecteren en maatregelen nemen' sluit de afdeling Handhaving overeenkomsten af met erkende laboratoria voor het meten, bemonsteren en analyseren van allerlei stoffen en emissies. Voor zowel de meting, monsternamen en analyse van afvalwater, koelwater en oppervlaktewater als afvalstoffen, bodem en grondwater, voorziet de afdeling Handhaving per provincie een overeenkomst. Om emissiemetingen uit te voeren op emissiepunten van verbrandingsinrichtingen en procesinstallaties sluit de afdeling Handhaving met twee laboratoria een contract af. Naast deze algemene overeenkomsten worden nog enkele specifieke en/of dossiergerelateerde overeenkomsten afgesloten.

In bepaalde omstandigheden is het noodzakelijk bijkomende studies te laten verrichten door gespecialiseerde laboratoria of deskundigen. Zo kan de afdeling Handhaving niet-courante analyses laten uitvoeren of de impact van een specifiek bedrijf of specifieke activiteit laten onderzoeken.

Voor de uitvoering van de inspecties beschikt de afdeling Handhaving over heel wat materieel en over aangepaste dienstwagens. Voor het zelf uitvoeren van metingen op het terrein beschikt de afdeling Handhaving onder meer over pH- en temperatuurmeters, zuurstofmeters, geleidbaarheidsmeters, geluidsmeters, trillingsmeters, radioactiviteitsmeters, gasdetectiemeters, explosiemeters en PAK-markers. Ook voor het uitvoeren van monsternames van water, afval en bodem beschikt de afdeling Handhaving over het benodigde materieel.

Ten slotte gaat veel aandacht uit naar de persoonlijke bescherming tijdens het uitvoeren van inspecties, daartoe koopt de afdeling Handhaving de nodige beschermingsmiddelen aan die zij ter beschikking stelt van haar medewerkers.

Het budget voor bovenstaande uitgaven is voorzien op de Algemene Uitgavenbegroting van het Departement Omgeving.

Voor inspecties inzake onroerend erfgoed beschikt de afdeling over budget om stabiliteitsadvies te verkrijgen en om dringende instandhoudingswerken te laten uitvoeren. Om deze diensten en werken te laten uitvoeren, zijn raamcontracten afgesloten. Dit budget is voorzien op het Fonds Onroerend Erfgoed.

De financiële impact van inspecties inzake Ruimtelijke Ordening betekent momenteel hoofdzakelijk de inzet van advocaten en gerechtsdeurwaarders. In 2020 zal de afdeling Handhaving een opdracht uitbesteden om een kader op te maken voor de ambtshalve uitvoering van gerechtelijke uitspraken inzake Ruimtelijke Ordening. Budget in het kader van Ruimtelijke Ordening is voorzien op het Grondfonds.

1.5 MISSIE, VISIE, STRATEGISCHE PIJLERS EN WAARDEN

1.5.1 MISSIE

De afdeling Handhaving vormt het sluitstuk van een slagkrachtig omgevingsbeleid. Zij draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties.

1.5.2 VISIE

De afdeling Handhaving draagt vanuit haar eigen expertise op een geïntegreerde en gedragen manier bij tot een verbetering van de naleving van de regelgeving inzake leefmilieu, ruimte en onroerend erfgoed. We zetten daarbij in op de uitvoering van zowel proactieve als reactieve controles en bestuurlijke beboeting. We zorgen bij deze handhaving voor een optimale toepassing van diverse instrumenten, een gerichte samenwerking met andere actoren en milieucrisismanagement. We wenden onze ervaring aan om in samenwerking met de beleidsmakers de omgevingsregelgeving te optimaliseren.

1.5.3 STRATEGISCHE PIJLERS

Het bundelen van de handhavingsprocessen inzake milieu, ruimte en onroerend erfgoed biedt de afdeling Handhaving de mogelijkheid om te evolueren naar een optimaal geïntegreerde handhaving van het omgevingsbeleid. De keuze voor een gedragen handhaving gaat hand in hand met een slagkrachtige handhaving. Een gedragen, innovatieve en risicogebaseerde aanpak realiseren mee een toekomstgericht omgevingshandhavingsbeleid.

1.5.4 WAARDEN

De afdeling Handhaving stelt een door waarden gedreven samenwerkingscultuur voorop. Uit de resultaten van de belanghebbendenbevraging blijkt dat 'klant- en oplossingsgericht', 'doelmatig en doeltreffend' en 'onafhankelijk en neutraal' als belangrijkste waarden naar voor werden geschoven.

Alle medewerkers van de afdeling Handhaving onderschrijven de vier algemene waarden (openheid, daadkracht, 360° vertrouwen en wendbaarheid) waarmee de Vlaamse overheid haar missie en visie kleurt, richting geeft aan het beleid en haar dienstverlening beïnvloedt. Alle medewerkers van de afdeling Handhaving onderschrijven ook de specifieke waarde 'duurzaamheidsreflex' van het Departement Omgeving.

Bij het uitvoeren van haar opdracht werken de medewerkers van de afdeling Handhaving onafhankelijk en neutraal, integer en geloofwaardig, kwaliteitsgericht en doeltreffend.

1.6 PROGRAMMATISCH HANDHAVEN

Een van de kerntaken van de cluster Omgevingsinspectie van de afdeling Handhaving is het toezicht op de naleving van de regelgeving en de bestuurlijke remediërende handhaving daarvan. De lijst van wetten, decreten en verordeningen waarop wordt toegezien, is lang en divers. De achterliggende thema's en de problematiek zijn complex. Om een performante manier van handhaven te realiseren, zet de afdeling Handhaving verder in op het opstellen van een jaarlijks operationeel inspectieplan, rekening houdend met de meerjarenhandhavingsprogramma's.

1.6.1 GEÏNTEGREERDE EN RISICOGEBASEERDE BENADERING

1.6.1.1 Geïntegreerd

Het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening stelt dat met de introductie van de omgevingsvergunning -komende van een handhaving van de stedenbouwkundige vergunning enerzijds en milieuvergunning anderzijds- een systeem van handhaving van de omgevingsvergunning wordt uitgewerkt

dat erop is gericht om de goede ruimtelijke ordening te bewaren, de leefkwaliteit in het algemeen te verbeteren en misdrijven en inbreuken in de toekomst te vermijden.

Een geïntegreerde handhaving van milieuregelgeving, van regelgeving inzake ruimtelijke ordening en van regelgeving inzake onroerend erfgoed is noodzakelijk om te vermijden dat gemengde misdrijven en inbreuken met verschillende snelheden of procedures worden behandeld.

Naast eigen organisatorische en operationele initiatieven in functie van de integratie tot Omgevingsinspectie (zie hoofdstuk 2.1.1) zal de afdeling Handhaving met het oog op de verdere integratie van het handhavingsbeleid ook bijdragen aan het departementaal onderzoeksproject 'maximale afstemming/integratie van de handhavingsregelgevingen DABM en VCRO en van de strategische handhavingsprioriteiten, handhavingsprogramma's en handhavingsrapporten Ruimte en Milieu' (zie hoofdstuk 2.1.6).

1.6.1.2 Risicogebaseerd

Teneinde het langetermijnperspectief te versterken, stellen de handhavingsactoren (risicogestuurde) strategische meerjarenprogramma's voor controles op en stemmen ze af met de rollende meerjarenprogramma's voor evaluatie van omgevingsvergunningen. Op die manier sluiten handhaving en omgevingsvergunningen logisch op elkaar aan.

Een belangrijk uitgangspunt voor programmatische handhaving is een risico- en *evidence* gebaseerde benadering. In 2020 biedt zich de opmaak van het Meerjarenprogramma milieu 2020-2025 aan. Ook de handhavingsprogramma's voor ruimte en voor onroerend erfgoed verdienen een evaluatie en actualisatie, rekening houdend met de beleidsaccenten zoals opgenomen in de Beleidsnota Omgeving 2019-2024 en de Beleidsnota Justitie en Handhaving 2019-2024.

In 2020 zet de afdeling Handhaving haar risico- en *evidence* gebaseerde benadering voort met aandacht voor zowel de domeinen milieu, ruimte en onroerend erfgoed, en draagt ze voort bij aan het onderzoeksproject 'ontwikkeling methodologie risicogebaseerd meerjarenhandhavingsprogramma' (zie hoofdstuk 2.1.6).

1.6.2 THEMATISCHE BENADERING

1.6.2.1 Ruimte

Het Vlaams Parlement keurde op 18 november 2015 een Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening goed in uitvoering van artikel 6.1.3. van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Dit programma zet de krachtlijnen uit voor het gewestelijk handhavingsbeleid door middel van het vastleggen van strategische en operationele doelen.

Het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening voorziet dat de minister jaarlijks prioriteiten vastlegt op basis waarvan de gewestelijke overheid de ruimtelijke ordening zal handhaven. Deze prioriteiten dienen ertoe om de doelstellingen van het ruimtelijk beleid te realiseren en worden bepaald aan de hand van de criteria opgenomen in het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening. De Vlaamse Regering keurde op 23 december 2016 de prioriteiten voor 2017 goed. Deze prioriteiten blijven van toepassing tot ze worden gewijzigd. De afdeling Handhaving zal in 2020 een voorstel uitwerken tot actualisatie van de handhavingsprioriteiten.

1.6.2.2 Onroerend erfgoed

In 2018 is voor het eerst een ontwerpinspectieplan Onroerend Erfgoed opgesteld in uitvoering van het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed, goedgekeurd door de Vlaamse regering op 27 november 2015. In 2019 maakte het inspectieplan Onroerend Erfgoed integraal deel uit van het Omgevingsinspectieplan.

De Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024 voorziet dat we werken aan een slagkrachtige handhaving waarbij de regelgeving, de strategische prioriteiten, de programmering en de rapportering inzake handhaving worden afgestemd op het erfgoedbeleid en de beleidsmatige prioriteiten. De afdeling Handhaving zal in 2020 bijdragen aan de optimalisatie van de samenwerking met het Agentschap Onroerend Erfgoed met extra aandacht voor de afstemming tussen beleid en handhaving.

1.6.2.3 Milieu

De opmaak van een omgevingshandhavingsplan kadert in de algemene tendens van Europese lidstaten om te evolueren naar een meer systematische, planmatige, gecoördineerde en geïntegreerde handhaving. Voor sommige onderwerpen (sectoren of activiteiten) eist de Europese regelgeving expliciet een programmatische aanpak, voor de andere gelden de algemene principes van de Europese aanbeveling betreffende minimumcriteria voor milieu-inspecties.

Verskillende Europese richtlijnen leggen specifieke eisen op betreffende planning van inspecties. Zo wordt in de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) een risicogebaseerde inspectiefrequentie, via een inspectieprogramma en -plan, opgelegd voor de onder deze richtlijn ressorterende installaties. Daarnaast is er de Sevesorichtlijn die specifieke inspectie-eisen oplegt. De opmaak en de uitvoering van een controleprogramma horen bij de belangrijkste daarvan. Een dergelijk programma moet minstens de aard van de geplande controles, de toe te passen methodiek en de voorziene frequentie vermelden. De Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA) bepaalt dat de lidstaten vanaf 2017 plannen opstellen voor de EVOA-controles, gebaseerd op risicobeoordelingen van specifieke afvalstromen en bronnen van illegale overbrengingen. Ook voor controles in het kader van de chemische stoffen REACH (Registration, Evaluation, Authorization and restriction of CHemicals)- en POP (Persistent Organic Pollutants)-Verordening en van de Verordening Dierlijke Bijproducten zijn er specifieke eisen inzake planning en risicoanalyse. Voor de vijf genoemde Europese regelgevingen maakt de afdeling Handhaving specifieke controleprogramma's op, om zodoende deze Europese verplichtingen inzake inspecties optimaal te implementeren.

1.7 GENERIEKE REGULIERE WERKING VAN DE AFDELING HANDHAVING

1.7.1 CLUSTER ADVISERING EN SANCTIONERING

De opdracht van de cluster Sanctionering en Advisering van de afdeling Handhaving wordt nadrukkelijk onderscheiden van de opdracht van de cluster Omgevingsinspectie. Dit omgevingshandhavingsplan beschrijft beknopt de opdracht van de cluster Sanctionering en Advisering om een volledig afdelingsbeeld weer te geven. Op de geboekte resultaten van de cluster Sanctionering en Advisering zal de afdeling Handhaving uitvoerig ingaan in haar omgevingshandhavingsrapport.

1.7.1.1 Opdracht

De cluster Sanctionering en Advisering is, in haar rol van gewestelijke beboetingsentiteit, verantwoordelijk voor de bestuurlijke sanctionering van nagenoeg de volledige omgevingsregelgeving (milieubeheer,

milieuhygiëne en ruimtelijke ordening). Zij kan hiertoe exclusieve of alternatieve geldboeten opleggen (eventueel met voordeelontneming) voor omgevingsinbreuken respectievelijk -misdrijven. Beroepen tegen bestuurlijke geldboeten worden beoordeeld door het Handhavingscollege.

Wat de bestuurlijke handhaving betreft, verstrekt de cluster Advisering en Sanctionering advies aan de minister in de beroepsprocedure tegen opgelegde bestuurlijke maatregelen of ten aanzien van geweigerde verzoeken tot het opleggen van bestuurlijke maatregelen. Daarnaast adviseert ze de minister bij de gemotiveerde verzoeken tot kwijtschelding van dwangsommen inzake ruimtelijke ordening.

Ten slotte staat de cluster Sanctionering en Advisering in het kader van het Milieuschadedecreet in voor de coördinatie van de decretaal voorziene opdrachten, zoals de beoordeling van aard, omvang en ernst van de milieuschade, de aanwijzing van de schadeveroorzaker, het opleggen van preventieve en herstelmaatregelen, het verhalen van de kosten, het behandelen van verzoeken om maatregelen en het rapporteren over de toepassing van het Milieuschadedecreet.

1.7.1.2 Prioritering

Met het oog op een doelgerichte, geïntegreerde en uniforme behandeling van de boetedossiers besteedt de cluster Sanctionering en Advisering veel aandacht aan een eenvormig kader met criteria voor het bepalen van de hoogte van de geldboete. Dit kader creëert rechtzekerheid.

De cluster Sanctionering en Advisering werkt bij het behandelen van boetedossiers via inhoudelijke specialisatie en met mogelijke prioritering in beboeting met het oog op risicogerichte afhandeling per thema. Een uitgangspunt is om de specifieke handhavingscampagnes of prioriteiten van verschillende handhavingfactoren via sanctionering kracht bij te zetten (bv. campagnes zwerfvuil). Zo zet de cluster Sanctionering en Advisering ook nadrukkelijk in op de behandeling van stedenbouwschendingen die prioritair zijn voor het gewestelijke of het lokale niveau.

1.7.1.3 Bestuurlijk beboetingsbeled

De cluster Sanctionering en Advisering zet in op een efficiënt, billijk en transparant bestuurlijk beboetingssysteem. Dit realiseert zij door o.a. de verfijning van interne beoordelingskaders, juridische en technische advisering en de evaluatie van de handhavingsinstrumenten. Aangezien het voorstel tot betaling van een geldsom (bestuurlijke transactie) een performant en snel systeem van beboeting biedt, zal de cluster Sanctionering en Advisering inzetten op de verdere uitbreiding ervan.

De cluster Sanctionering en Advisering heeft voor feiten gepleegd na maart 2018 de bevoegdheid gekregen om schendingen inzake ruimtelijke ordening bestuurlijk te beboeten en werkte daartoe een beboetingskader uit. Dit kader kan nog verder evolueren in functie van rechtspraak van het Handhavingscollege. Ook praktijkervaringen, wijzigingen van het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening of wijzigingen van de gewestelijke en lokale handhavingsprioriteiten kunnen een aanleiding vormen om dit kader bij te sturen.

Ook de mogelijkheden voor afstemming tussen strafrechtelijke en bestuursrechtelijke sanctionering worden verder uitgewerkt. In de Omzendbrief 4/2019 van het College van Procureurs-generaal en de Vlaamse minister-president worden de misdrijven opgelijst die prioritair strafrechtelijk worden vervolgd. In de schoot van het expertisenetwerk met de parketten zal verder worden aangeduid welke misdrijven in aanmerking komen voor bestuurlijke beboeting en welke misdrijven de laagste prioriteit zullen krijgen. Bedoeling is om ook deze lijsten toe te voegen als bijlage bij de Omzendbrief 4/2019.

////////////////////////////////////

De cluster Sanctieering en Advisering werkt aan een grotere transparantie van haar sanctieeringsbeleid door haar beoedelingkaders verder publiek te maken op de website en door het gericht informeren van de belanghebbenden.

Ten slotte koppelt de cluster Sanctieering en Advisering ervaringen vanuit het beboetingsbeleid terug naar de beleidsmakers om de handhaafbaarheid van bestaande en nieuwe regels te optimaliseren.

1.7.2 MACROPROCESMAP

Hoewel een belangrijk aandeel van de tijdsbesteding binnen de afdeling Handhaving naar het proces 'inspecteren en maatregelen nemen' gaat, maken ook andere processen, in het bijzonder het proces 'sanctieering en advisering', een belangrijk onderdeel uit van haar opdracht. Figuur 3 geeft de macroprocesmap van de afdeling Handhaving weer. Naast managementprocessen en ondersteunende processen investeert de afdeling Handhaving ook in beleidsgerichte inbreng over omgevingshandhavingsuitvoering, milieucrisismanagement, in coördinatie en toepassing van het Milieuschadedecreet, in deelname aan overlegstructuren, in kennisdeling en informatieuitwisseling, in ondersteuning van en samenwerking met andere (handhavings)actoren en in monitoring en rapportering.

macroprocesmap departement Omgeving - afdeling Handhaving (afgesteld op het Vlaams Procehsuis)

Figuur 3: Macroprocesmap van de afdeling Handhaving.

2 HANDHAVINGSCAMPAGNES OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN 2020

2.1 HANDHAVINGSPROJECTEN

Burgers, bedrijven en organisaties vragen een betere uitvoering en coördinatie van de diverse overheidscontroles, vanuit het oogpunt van zowel doeltreffendheid als het tijdig informeren over controleresultaten en de eraan verbonden gevolgen. Verschillende projecten binnen de afdeling Handhaving en het Departement Omgeving dragen bij tot het realiseren van een krachtdadige, afgestemde en gestroomlijnde bestuurlijke omgevingshandhaving.

2.1.1 AFDELINGSPROJECT 'INTEGRATIE OMGEVINGSINSPECTIE'

Iedereen is gebaat bij een geïntegreerde en multidisciplinaire aanpak. Een eenzijdige benadering louter vanuit de domeinen milieu, ruimte of onroerend erfgoed is te vermijden bij de uitvoering van de handhavingstaken, hoewel de overlappende elementen tussen de verschillende domeinen niet van die aard zijn dat een volledig geïntegreerde benadering mogelijk is. In 2020 verdiept de afdeling Handhaving de mogelijkheden rond integratie van de handhaving milieu, ruimte en onroerend erfgoed. Daartoe verkent de afdeling Handhaving voort welke organisatorische, operationele, beleidsmatige en juridische initiatieven zinvol zijn en verder invulling kunnen krijgen.

In 2019 bracht de afdeling Handhaving de ad hoc-werkgroep 'aanpak gemengde feiten' samen die een verkenning maakte van het aantal mogelijk op een geïntegreerde manier te behandelen dossiers en van een mogelijke aanpak van dergelijke dossiers. Een belangrijke premisse bij het aanvatten van deze verkenning was het opzetten van een omgevingsbril en het uitgangspunt dat de verschillende domeinen op een evenwaardige manier worden benaderd. Hoewel sommige feiten een schending kunnen vormen van regels in de verschillende domeinen (milieu, ruimte en onroerend erfgoed), vallen deze niet noodzakelijk telkens onder de prioriteiten van het Vlaamse Gewest. In 2020 start de afdeling Handhaving op iedere werkplek een aantal proefprojecten op.

2.1.2 AFDELINGSPROJECT 'UNIFORMITEITS- EN KWALITEITSBEWAKING'

We hechten belang aan een uniforme handhaving waarbij de beoordeling en inzet van handhavingsinstrumenten zo gestroomlijnd mogelijk gebeurt in heel Vlaanderen. In 2019 werkte de afdeling Handhaving een bestek uit voor de studieopdracht 'kwaliteitsbewaking en uniformiteitsbewaking binnen de afdeling Handhaving'. Met deze studieopdracht wil de afdeling Handhaving uniformiteit en kwaliteit binnen de afdeling bereiken op basis van een stappenplan met een ambitieuze maar realistische tijdslijn om tot de gewenste situatie te komen. Meer concreet zal gezocht worden naar de optimalisatie en de verfijning van de methodes om tot een kwalitatieve en uniforme handhaving te komen. De integratie van de huidige technieken tot één samenhangend systeem of methodiek gebeurt met een helicoptervisie.

In 2020 volgt een interne begeleidingscommissie die is samengesteld uit medewerkers met ervaring in milieu, ruimte en onroerend erfgoed maar ook uit medewerkers van de verschillende clusters van de afdeling Handhaving de uitvoering van deze studieopdracht op.

2.1.3 AFDELINGSPROJECT 'ONDERSTEUNING HANDHAVING LOKALE OVERHEDEN'

Ook in 2020 zal de afdeling Handhaving de gepaste ondersteuning aanbieden aan de lokale overheden, en zo invulling geven aan de passage uit het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 waar het omgevingshandhavingsbeleid wordt toegelicht: *"We bouwen verder aan een constructieve en structurele ondersteuning van lokale besturen uitgaand van het subsidiariteitsprincipe. Een minimum aan beleidskaders garandeert en faciliteert een planmatige en performante (boven)lokale handhaving."*. Aanvullend haalt de minister in haar Beleidsnota Omgeving 2019-2024 nog aan dat het Departement Omgeving zich zal ontwikkelen als kenniscentrum waarop de lokale besturen zich kunnen beroepen om hun eigen verantwoordelijkheden op te nemen. Voorts heeft de beleidsnota aandacht voor de impact van regelgeving op de bevoegdheid en capaciteit van de lokale besturen om te handhaven. Ten slotte voorziet de beleidsnota dat het subsidiariteitsprincipe wordt toegepast en dat lokale besturen worden aangespoord om hun handhavende taken ook daadwerkelijk op te nemen. We onderzoeken hoe we de middelen die hierdoor gegenereerd worden, kunnen toekennen aan het betrokken lokaal bestuur.

In 2019 startte de afdeling Handhaving overleggrondes met gemeentebesturen en intercommunales met de bedoeling te vernemen welke verwachtingen en bekommernissen er zijn t.a.v. de afdeling Handhaving, en ook om concrete handhavingsdossiers aan bod te laten komen voor bespreking en ondersteuning. In de eerste plaats zal in aansluiting met deze overleggrondes een evaluatie gebeuren van de belangrijkste verwachtingen en bekommernissen die bij de gesprekken aan bod kwamen zodat de afdeling Handhaving mogelijk andere accenten kan leggen in haar aanpak t.a.v. de lokale overheden.

Een specifiek milieuthema dat de afdeling Handhaving in 2020 onder de aandacht van de lokale toezichthouders zal brengen, is de handhaving bij grondwaterwinningen omdat mede door de actuele droogteproblematiek dit thema ook op lokaal niveau belangrijk is. Op de website van de afdeling Handhaving zal zij de nodige documentatie ter beschikking stellen met een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten die voor handhaving van belang zijn. De lokale toezichthouders krijgen de mogelijkheid om deel te nemen aan gezamenlijke inspecties over dit thema.

Het milieuthema asbest blijft een prioritair aandachtspunt zodat de ondersteuning van de lokale besturen die met handhaving omtrent dit thema geconfronteerd worden, verdergezet wordt. In dit verband wordt ook verwezen naar het Protocol Asbesthandhaving Vlaanderen, afgesloten tussen de afdeling Handhaving, OVAM en VVSG, dat zoekt naar maximale synergie in de inzet van de beschikbare middelen, streeft naar een samensprekende aanvulling en ondersteuning van het lokale milieutoezicht en extra wil focussen op het toezicht aan de bron van de asbestverwijderingsketen.

De toezichtbevoegdheid op de klasse 2-inrichtingen ligt in hoofdzaak bij de lokale overheid, gelet op het subsidiariteitsprincipe dat ook in de huidige beleidsnota blijft gelden. Toch zal de afdeling Handhaving op basis van een risicogebaseerde benadering nog een beperkt aantal klasse 2-inrichtingen zelf controleren voor een aantal milieuthema's. Sommige klasse 2-inrichtingen hebben een zodanig belangrijke milieu-impact dat een efficiënt en uniform toezicht hier aangewezen is. Het betreft onder meer controles op de lozing van bedrijfsafvalwater in oppervlaktewater, controles van luchtmissies van houtafvalverbrandingsinstallaties, controles op lekken van broeikasgassen (F-gassen) bij koelinstallaties en controles op dierlijke bijproducten. Op basis van een risico-inschatting zullen de klasse 2-inrichtingen (of gedeelten ervan) die de afdeling Handhaving nog zelf zal controleren, vastgelegd worden. De afdeling Handhaving zal de lokale besturen hiervan op de hoogte brengen.

Wat ruimtelijke ordening betreft, heeft de afdeling Handhaving in 2019 in elke provincie een basisopleiding 'Handhaving ruimtelijke ordening voor gemeentelijk verbalisant ruimtelijke ordening en gemeentelijke stedenbouwkundige inspecteur' georganiseerd welke ruime belangstelling genoot. In aansluiting met deze opleiding zal de afdeling Handhaving in de mate van het mogelijke de gepaste ad hoc-ondersteuning bieden wanneer lokale verbalisanten in de praktijk geconfronteerd worden met problemen inzake handhaving. Hierbij zal ook aandacht gaan naar zogenaamde gemengde feiten, waar het zowel om ruimtelijke ordening- als milieumisdrijven gaat.

De afdeling Handhaving biedt in 2020 de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die een aangestelde verbalisant of stedenbouwkundige inspecteur hebben en hierom verzoeken, een individuele praktijkgerichte opleiding aan voor zowel de functie van verbalisant als stedenbouwkundige inspecteur. De afdeling Handhaving organiseert een opleiding on the job en houdt daarbij rekening met de eigen middelen en personeelscapaciteit. De opleiding vindt plaats in de gemeente waarbij de gewestelijke verbalisant/stedenbouwkundige inspecteur echter niet in de plaats zal treden van de lokale handhaver. De dossiers die tijdens dit traject worden opgestart, worden verder door de lokale handhaver opgevolgd.

Lokale overheden zijn een partner van de afdeling Handhaving bij het handhaven van misdrijven en inbreuken met betrekking tot onroerend erfgoed. Na afloop van de overlegondes zal voor onroerend erfgoed worden nagegaan of er bij de lokale overheden voldoende interesse bestaat voor de aanstelling van een lokale verbalisant onroerend erfgoed. Indien er zich voldoende geïnteresseerden aanbieden zal een gerichte opleiding en gepaste begeleiding worden voorzien. Ook na de aanstelling worden de gemeentelijke verbalisanten verder opgevolgd en ondersteund.

Ten slotte zal de afdeling Handhaving trachten zoveel als mogelijk actief deel te nemen aan diverse overlegmomenten die voor of door lokale handhavers georganiseerd worden om eveneens op deze manier bij te dragen tot een uitwisseling van kennis en ervaring.

2.1.4 AFDELINGSPROJECT 'EVALUATIE EN OPTIMALISATIE KLACHTENBEHEERSYSTEEM'

In 2019 werkte de afdeling Handhaving richtlijnen uit die zorgen voor een gestroomlijnde en klantgerichte behandeling van klachten binnen de cluster Omgevingsinspectie. Waar nodig wordt rekening gehouden met de eigenheid van bepaalde domeinen (milieu, ruimte en onroerend erfgoed) om meer concrete richtlijnen op te nemen.

Duidelijke, respectvolle en tijdige communicatie en klantgerichtheid spelen een cruciale rol in ons inspectie-optreden. Door aan de indieners van een klacht duidelijk aan te geven wat we wanneer kunnen/zullen doen, vermijden we dat ze onrealistische verwachtingen hebben of zich niet gehoord voelen. We verliezen evenwel niet uit het oog dat we ook bij de behandeling van klachten:

- prioriteiten moeten stellen volgens de eigen prioriteitenkaders;
- de gegrondheid van de klacht moeten nagaan via eigen vaststellingen of op basis van dossierkennis;
- soms afhankelijk zijn van (informatie of acties van) derden;
- onze eigen werkdruk bewaken door zo efficiënt mogelijk te werken.

De afdeling Handhaving ontvangt klachten van burgers met betrekking tot allerlei schendingen van de regelgeving **ruimtelijke ordening**. Deze klachten kunnen gericht zijn aan zowel de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur als aan de Vlaamse minister van Omgeving. De afdeling Handhaving onderzoekt iedere klacht aan de hand van de gewestelijke handhavingsprioriteiten ruimtelijke ordening zoals vastgelegd door de Vlaamse minister van Omgeving. Indien de klacht onder deze prioriteiten valt,

start de afdeling Handhaving zelf een handhavingstraject. Indien de klacht geen betrekking heeft op de handhavingsprioriteiten, deelt de afdeling Handhaving dit mee aan de indiener van de klacht die zij tevens op de hoogte brengt van de mogelijkheden om zich te richten tot de lokale handhavers en/of om een herstellvordering in te dienen bij de burgerlijke rechtbank. Tegelijkertijd stuurt de afdeling Handhaving de klacht door naar de betrokken gemeente.

Bij de verwerking van klachten **onroerend erfgoed** geeft de afdeling Handhaving voorrang aan erfgoed dat zonder onmiddellijk optreden verloren dreigt te gaan, schadelijke misdrijven of inbreuken in uitvoering, dossiers waarin verjaring dreigt en optreden op vraag van gerechtelijke instanties. De overige dossiers handelt de afdeling Handhaving af volgens de beschikbare capaciteit.

De klachten die de afdeling Handhaving met betrekking tot **milieu** ontvangt, toetst zij aan haar bevoegdheden en toezichtsopdracht. De afdeling Handhaving behandelt in principe (zie hoofdstuk 2.1.3) alleen klachten over klasse 1-inrichtingen die milieuhinder veroorzaken. Voor alle andere klachten (klasse 2- en klasse 3-inrichtingen, vrije velddelicten) gebeurt doorverwijzing naar de bevoegde lokale toezichthouder van de gemeente of politie.

In 2020 past de afdeling Handhaving haar geoptimaliseerd klachtenbeheersysteem voor de domeinen milieu, ruimte en onroerend erfgoed toe.

2.1.5 AFDELINGSINITIATIEVEN ROND DIGITALISERING

De afdeling zal in 2020 verder stappen ondernemen voor het realiseren van een digitaal gedreven handhaving. Hieronder wordt verstaan dat er aandacht is voor de huidige toepassingen en de vervanging van systemen, dat er verder wordt gewerkt aan gestructureerde dataverzameling en monitoring op deze gegevens en dat er op basis van de verzamelde informatie ook wordt gewerkt naar een manier van risico-gebaseerde handhaving. Naast het werken en voorzien van de nodige systemen zal de afdeling Handhaving ook tijd besteden aan de inbedding van de digitale kennis binnen de afdeling, bij de personeelsleden en de structuren die doorheen de afdeling werken.

De afdeling Handhaving zal de digitaliseringsstappen binnen de afdeling in verschillende projecten uitwerken met als hoofdlijnen:

1. het uitwerken van stappenplannen voor de vervanging van de bestaande dossierbehandelingssystemen;
2. het uitwerken en implementeren van een monitoring op de huidige afdelingsdata, waar mogelijk via de toepassing Qliksense;
3. het bijdragen aan de ontwikkeling van de omgevingshandhavingsmonitor van het Departement Omgeving en aan de verdere uitwerking van de monitoring op het Omgevingsloket en het Omgevingsvergunningenregister;
4. het bijdragen aan het project inzake de ontwikkeling van een methodologie voor risicogebaseerde handhaving (zie hoofdstuk 2.1.6);
5. het uitrollen van algemeen toepasbare tools om verschillen in werking binnen de domeinen van de afdeling tot een minimum te herleiden en verbreden van de kennis binnen de afdeling.

2.1.6 DEPARTEMENTAAL PROJECT 'OMGEVINGSHANDHAVINGSBELEID'

Om invulling te geven aan de departementale doelstelling '*we ontwikkelen een geïntegreerd, afgestemd en risicogebaseerd omgevingshandhavingsbeleid in nauwe samenwerking met de afdeling die instaat voor de uitvoering ervan*' startte de afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning (BJO) het project

////////////////////////////////////

‘ontwikkeling van een geïntegreerd, afgestemd en risicogebaseerd milieuhandhavingsbeleid binnen het Departement Omgeving en inbedding ervan in een toekomstgericht omgevingshandhavingsbeleid’ op.

Het project bestaat uit meerdere deelprojecten:

- de integratie van *compliance promotion* in het omgevingshandhavingsbeleid;
- de ontwikkeling van een methodologie/kader, op basis van een op te stellen risicoanalyse, om beleidslijnen en prioriteiten te bepalen, ter onderbouwing van de opmaak van een strategisch meerjaren handhavingsprogramma;
- de ontwikkeling van een omgevingshandhavingsmonitor;
- de afstemming/integratie milieu en ruimte zowel wat betreft regelgeving (DABM-VCRO), prioriteiten, handhavingsprogramma’s en handhavingsrapportering (DABM-VCRO);
- het introduceren van nieuwe technologische innovaties bij het toezicht en de opsporing van misdrijven (bv. satellietbeelden, drones,...);
- het ontwikkelen, implementeren en opvolgen van (nieuwe) Europese en Vlaamse visies en strategieën m.b.t. milieuhandhavingsbeleid;
- het werken aan een betere, eenvoudiger, heldere en meer handhaafbare regelgeving, met vermindering van de administratieve handhavingslasten voor bedrijven.

De afdeling Handhaving draagt in 2020 bij aan een kwalitatieve invulling van deze deelprocessen zodat de resultaten ervan maximaal toepasbaar en bruikbaar zijn bij het inspectiewerk op het terrein.

2.1.7 OVERHEVELEN TAKENPAKKET VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU

In 2020 zal de afdeling Handhaving mee onderzoeken hoe we op korte termijn de uitvoerende taken van de Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu kunnen overhevelen naar het Departement Omgeving dat ook de inhoudelijke afstemming en integratie van de handhavingsprioriteiten en de periodieke rapporteringstaken op zich zal nemen.

Daarnaast zal de afdeling Handhaving in overleg met de afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning onderzoeken hoe we een forum voor handhavers, dat fungeert als netwerk tussen de verschillende handhavingsactoren, kunnen oprichten en hoe we voor de handhaving van het omgevingsrecht een integrerende en verbindende samenwerking kunnen opzetten met alle betrokken actoren.

2.1.8 STROOMLIJNING INSPECTIEDIENSTEN?

De Beleidsnota Justitie en Handhaving 2019-2024 voorziet in “*een proefproject om na te gaan of het samenvoegen van bestaande inspecties, die in essentie repressief optreden, tot de beoogde gestroomlijnde aanpak leidt. Daartoe wordt een beperkt aantal inspecties die vergelijkbare opdrachten hebben, samengevoegd en worden de resultaten halfjaarlijks geëvalueerd.*”

In 2020 zal de afdeling Handhaving samen met andere inspectiediensten uit het beleidsdomein Omgeving onderzoeken hoe ze op gepaste wijze kan bijdragen om de stroomlijning van en de samenwerking tussen inspectiediensten te versterken.

2.2 SPEERPUNTEN RUIMTE

2.2.1 PRIORITEITEN EN MONITORING

Een essentiële taak van de afdeling Handhaving is het inspecteren met oog op het verbeteren van de goede ruimtelijke ordening via de naleving van de wetgeving ruimtelijke ordening. De afdeling Handhaving krijgt ofwel door eigen controles ofwel door melding van een belanghebbende kennis van een potentiële schending van de stedenbouwwetgeving. De belanghebbende is veelal een omwonende, de natuurinspectie of een lokale handhaver.

In eerste instantie beoordeelt de afdeling Handhaving of de potentiële schending valt onder de gewestelijke handhavingsprioriteiten ruimtelijke ordening zoals in 2016 vastgelegd door de Vlaamse minister van Omgeving in het kader van het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening. De gewestelijke prioriteiten zijn opgedeeld in gebiedsgerichte prioriteiten enerzijds en themagerichte en specifieke prioriteiten anderzijds. Naast de louter gewestelijke prioriteiten zijn er ook lokale prioriteiten die in samenspraak met de steden en gemeenten worden opgenomen als gewestelijke prioriteit ter ondersteuning van het lokale handhavingsbeleid; dit zijn de gezamenlijke prioriteiten. In lijn met het subsidiariteitsprincipe beletten deze prioriteiten evenwel het eigen handhavend optreden van de lokale overheden in die materies niet.

Bestuurlijke handhaving en strafrechtelijke handhaving worden aanvullend aan elkaar ingezet zodat iedere schending een gepaste reactie krijgt. De inzet van deze instrumenten wordt gemonitord, waarbij er specifieke aandacht is voor de inzetbaarheid van de bestuurlijke maatregelen. Daartoe werkt de afdeling Handhaving in 2020 voort aan haar monitoringtool voor handhavingsuitvoering ruimtelijke ordening. Deze monitor, gekoppeld aan het intern dossieropvolgingsstelsel Klassie, moet het mogelijk maken om de ingezette handhavinginstrumenten, het gevolgde handhavingstraject, het gevolg van dit traject en de opvolging en evaluatie van de gewestelijke prioriteiten in kaart te brengen.

2.2.2 GERECHTELIJKE HERSTELVORDERINGEN

Voor het instellen van een herstellvordering bij de rechtbank vraagt de inspecteur verplicht een advies aan de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering. Alleen bij een positief advies stelt de inspecteur een herstellvordering in. Deze herstellvordering kan betrekking hebben op het betalen van een meerwaarde, het uitvoeren van bouw- of aanpassingswerken, het staken van het gebruik en/of de plaats in de oorspronkelijke toestand herstellen.

In 2020 zet de afdeling Handhaving voort in op het screenen van hangende herstellvorderingen. De afdeling Handhaving inventariseert alle dossiers waarvoor de Hoge Raad voor Handhavingsbeleid in het verleden een positief advies gaf, en gaat de ruimtelijke impact na op basis van het toetsen van de herstellvordering aan de huidige regelgeving en handhavingsprioriteiten. De afdeling Handhaving volgt de herstellvorderingen die de toetsing van relevantie doorstaan, op en activeert of desactiveert deze volgens een nog te ontwikkelen aftoetsingskader.

2.2.3 INZET VAN BESTUURLIJKE MAATREGELEN

Het decreet van 25 april 2014 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning voerde naar analogie met de milieuhandhavingregeling de mogelijkheid in om het herstel bij wijze van bestuurlijke maatregel op te leggen. Deze bestuurlijke maatregelen kunnen de vorm aannemen van last onder dwangsom of bestuursdwang en betrekking hebben op het betalen van een meerwaarde, het uitvoeren van bouw- of

aanpassingswerken, het staken van het strijdig gebruik en/of de plaats in de oorspronkelijke toestand herstellen. Deze nieuwe vorm van handhaven biedt een alternatief voor de klassieke gerechtelijke herstellvordering en de daarmee verbonden (veelal) lange gerechtelijke procedures.

Het gebruik van een bestuurlijke maatregel is voorbehouden voor misdrijven die een aanvang genomen hebben na 28 februari 2018 en bij schendingen waar de instandhouding van de illegaliteit in kwetsbaar gebied of de schending van het BPA, gemeentelijk RUP of verkavelingsvoorschrift dateert van na dezelfde datum. Voorts stelt het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening dat men behoedzaam moet omgaan met het gebruik van de bestuurlijke maatregel. Er moet rekening worden gehouden met de principiële voorrang van de gerechtelijke handhaving en met het feit dat het gebruik van bestuurlijke maatregelen binnen de handhaving ruimtelijke ordening een volledig nieuwe materie betreft die de nodige vaardigheden en juridische kennis van de bevoegde handhavers vergt. Het gebruik van de bestuurlijke maatregel blijft voorlopig beperkt tot de prioritaire stedenbouwkundige misdrijven of inbreuken en er wordt gestreefd naar een geleidelijke toepassing van het aantal bestuurlijke maatregelen waarvoor minstens aan de volgende basisvoorwaarden wordt voldaan:

- er mag geen betwisting bestaan over de gepleegde feiten en het daderschap;
- er mogen geen zwaarwichtige misdrijven gepleegd zijn;
- in eerste instantie moeten die zaken worden gekozen waar als herstelmaatregel de betaling van de meerwaarde of geen al te grote aanpassingswerken wordt gevraagd.

Tot op heden kon de afdeling Handhaving nauwelijks gebruik maken van bestuurlijke maatregelen omdat deze maatregelen alleen mogelijk zijn voor misdrijven of inbreuken sinds 1 maart 2018 waar een aanmaning is gegeven en vervolgens een verslag van vaststelling of proces-verbaal is opgesteld rekening houdend met de gewestelijke prioriteiten. Bovendien moet in overeenstemming met het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening (tenzij bij hoogdringendheid) het parket eerst beslissen over het verder gevolg dat zij aan het dossier geeft.

De afdeling Handhaving zal, aan de hand van de criteria opgenomen in het huidige Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening, in 2020 blijven nagaan welke dossiers in aanmerking komen voor een bestuurlijke maatregel. De dossiers die zullen worden getoetst betreffen ruimtelijke schendingen die zich hebben voorgedaan na 28 februari 2018 en waarvoor geen herstellvorderingen werden ingeleid bij de Hoge Raad voor Handhavingsuitvoering noch minnelijke schikkingen werden aangevraagd.

2.2.4 EVALUTIE PROCEDURES KWIJTSCHELDING GERECHTELIJKE DWANGSOMMEN

Sinds 1 maart 2018 kan een vermindering of kwijtschelding -tijdelijk of definitief, geheel of gedeeltelijk- van de opeisbare dwangsomschuld als gevolg van een gerechtelijke veroordeling wegens VCRO-schendingen worden toegestaan.

De gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur kan dergelijke beslissing ambtshalve nemen of na een eenvoudig verzoek van de schuldenaar. Een derde spoor is het richten van een gemotiveerd verzoek door de schuldenaar aan de Vlaamse minister van Omgeving.

Ondertussen heeft de afdeling Handhaving met de behandeling van dergelijke dossiers expertise opgebouwd. Sinds de inwerkingtreding behandelde zij meer dan 29 ambtshalve beslissingen, 23 beslissingen op eenvoudig verzoek en 21 gemotiveerde verzoeken.

Op basis van de opgebouwde expertise zal de afdeling Handhaving in 2020 de bestaande procedure evalueren om zodoende:

////////////////////////////////////

- waar wenselijk en mogelijk de modaliteiten aan te passen zodat meer gelijkheid wordt gecreëerd tussen overtreders die wel of niet betaald hebben;
- een voorstel uit te werken om de hoeveelheid aan procedures (ambtshalve, eenvoudig verzoek, gemotiveerd verzoek) te stroomlijnen in functie van een meer efficiënte werking;
- een voorstel uit te werken voor het invoeren van termijnen bij de procedure dwangsomverzoeken en een overgangsregeling hiervoor.

2.2.5 ONTWIKKELEN KADER AMBTSHALVE UITVOERING GERECHTELIJKE UITSPRAKEN INZAKE RUIMTELIJKE ORDENING

Reeds jarenlang wordt inspectie ruimtelijke ordening geconfronteerd met vonnissen en arresten die niet worden uitgevoerd. In quasi alle gevallen werd de gemachtigde ambtenaar (rechterlijke uitspraken daterend van voor het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening) of de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur (rechterlijke uitspraken daterend van na dit decreet) gemachtigd om ambtshalve tot uitvoering van deze uitspraken over te gaan. In de meeste gevallen (niet altijd) werd in de rechterlijke uitspraken ook een dwangsom bepaald die begint te verbeuren zodra de in de uitspraak voorziene hersteltermijn verstreken is zonder dat het herstel werd uitgevoerd.

De ambtshalve uitvoering wordt eveneens geregeld in artikel 6.3.4 van de VCRO en het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening bevat ook een hoofdstuk met betrekking tot de uitvoering van gerechtelijke uitspraken waarvan een onderdeel gaat over de ambtshalve uitvoering.

Behoudens een korte periode -einde jaren negentig- waarin de Vlaamse overheid actief is overgegaan tot het zelf uitvoeren van een aantal veroordelingen tot herstel, wordt sinds meer dan 20 jaar getracht de uitvoering van de rechterlijk bevolen herstelmaatregelen af te dwingen middels de in de uitspraken voorziene dwangsommen via inning en invordering.

Het zelf overgaan door de overheid tot het uitvoeren van rechterlijke uitspraken in plaats van de overtreder kan in een aantal gevallen aangewezen zijn om zo tot het door de rechter uitgesproken herstel en het herstel van de goede ruimtelijke ordening te komen. Uitspraken die zonder gevolg blijven, zijn verder ook een slecht signaal naar de medeburgers.

Daartoe ontwikkelt de afdeling Handhaving een kader met criteria om te beslissen over het al dan niet ambtshalve uitvoeren van een gerechtelijke uitspraak, met garanties op een gelijke behandeling en consistente aanpak.

2.2.6 PROACTIEVE HANDHAVING IN RUIMTELIJK KWETSBARE GEBIEDEN

Handhaving in ruimtelijk kwetsbare gebieden blijft een belangrijke Vlaamse prioriteit en proactieve controles zijn aangewezen. Omdat ook fauna, flora, milieu en klimaat nadelige effecten van bouwactiviteiten kunnen ondervinden, overstijgt de impact van schendingen in deze gebieden soms de louter goede ruimtelijke ordening.

In 2020 selecteert de afdeling Handhaving twee kwetsbare gebieden die bijkomende bescherming genieten (door onder meer de Vogelrichtlijn, Ramsar of Habitatrichtlijn) en/of waarbij er wordt gestreefd naar het herstel van de goede ruimtelijke ordening. Specifieke aandacht gaat naar niet toegelaten ontwikkelingen die het ruimtebeslag of de verhardingsgraad doen toenemen of voor aanwezige functies die strijdig zijn met de bestemming van het gebied. Daarbij wordt bovendien extra aandacht besteed aan het waterbufferend karakter en de waterproblematiek in de ruime zin in het gebied.

Deze handhavingcampagne kan gebeuren in samenwerking met andere (handhaving-)actoren zoals de Vlaamse Milieumaatschappij of het Agentschap Natuur en Bos en zullen op het vlak van personele inzet door de afdeling Handhaving provincie-overschrijdend worden uitgevoerd met het oog op een uniforme aanpak. In deze geselecteerde gebieden worden, rekening houdend met het mogelijk uitvoeren van controles tijdens een latere fase in deze zone, ook nulmetingen gedaan waarbij alle schendingen (met aandacht voor verjaarde schendingen of geen schendingen) op datum in kaart worden gebracht. Zo wordt vastgelegd wat de situatie is op een welbepaald moment en dit met het oog op het vaststellen van de oprichtingsdatum bij latere schendingen.

2.2.7 PROACTIEVE HANDHAVING STEDENBOUWKUNDIGE VOORWAARDEN KLASSE 1-INRICHTINGEN

In 2020 verdiept de afdeling Handhaving de mogelijkheden rond integratie van de handhaving milieu, ruimte en onroerend erfgoed. Daartoe verkent de afdeling Handhaving voort welke operationele initiatieven zinvol zijn en verder invulling kunnen krijgen.

Als gevolg van de aanhoudende droogteperiodes zal de afdeling Handhaving in de toekomst extra aandacht besteden aan de opgelegde voorwaarden inzake hergebruik, infiltratie en buffering van niet-verontreinigd hemelwater. Deze voorwaarden worden beschreven in zowel de milieuwetgeving als de wetgeving ruimtelijke ordening.

In 2020 zullen de verbalisanten ruimtelijke ordening van de afdeling Handhaving in overleg met hun collega's-milieutoezichthouder specifiek aandacht besteden aan het toezicht op de in de omgevingsvergunning voor klasse 1-inrichtingen opgelegde, stedenbouwkundige voorwaarden die betrekking hebben op buffering, groenscherm en waterberging. Per provincie zal een aantal klasse 1-inrichtingen (recente vergunningen) op deze wijze worden gecontroleerd ongeacht de zone/bestemming waarin de inrichting zich bevindt.

2.3 SPEERPUNTEN ONROEREND ERFGOED

De Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024 heeft specifieke aandacht voor een doelgerichte handhaving voor onroerend erfgoed: *“We werken aan een slagkrachtige handhaving: de regelgeving, de strategische prioriteiten, de programmering en de rapportering inzake handhaving worden afgestemd op het erfgoedbeleid en de beleidsmatige prioriteiten. Via compliance promotion versterken we het bewustzijn met betrekking tot het Vlaamse erfgoed en vergroten we de kennis van de regelgeving. We zorgen voor een optimalisatie van het bestuurlijk handhavingsinstrumentarium en gepaste afstemming met het strafrechtelijk handhavingsspoor, met aandacht voor de mogelijkheden tot bemiddeling. We zetten verder in op herstel van het Vlaamse erfgoed via gerechtelijke of bestuurlijke weg en richten ons op het zo vroeg mogelijk detecteren van risico's. We onderzoeken waar depenalisering zinvol is en waar bestuurlijke beboeting, naast het herstel van de erfgoedwaarden, alsnog een ontradend effect kan hebben. We verbeteren ook de rapportering over de uitvoering van het handhavingbeleid.”*

2.3.1 SAMENWERKINGSPROTOCOLLEN

Het Agentschap Onroerend Erfgoed is een belangrijke partner in het handhavingstraject. Op 26 maart 2019 werd een protocol ondertekend dat de samenwerking tussen het Departement Omgeving en het Agentschap Onroerend Erfgoed herwerkt en vorm geeft. Aangezien bij de samenwerking ook een uitwisseling van

persoonsgegevens gebeurt, zal in het kader van de algemene verordening gegevensbescherming naast het algemeen protocol ook een aanvullend protocol worden opgemaakt.

In 2020 werkt de afdeling Handhaving mee aan het opstellen van een aanvullend protocol persoonsgegevensbescherming met het Agentschap Onroerend Erfgoed.

2.3.2 DEPENALISERING EN BESTUURLIJKE BEBOETING

De afdeling Handhaving onderzoekt samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed voor welke schendingen depenalisering zinvol is en waar bestuurlijke beboeting alsnog een ontradend effect kan hebben. We onderzoeken of de regelgeving hiervoor moet worden aangepast en in welke mate de beboetingsentiteit van het Departement Omgeving hier een rol kan spelen.

2.3.3 HEREVALUATIE BESCHERMINGEN

De Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024 stelt dat er in Vlaanderen vandaag ruim 13.500 beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten, cultuurhistorische landschappen en archeologische sites aanwezig zijn. Het Agentschap Onroerend Erfgoed plant een screening van dit beschermd bestand.

De afdeling Handhaving engageert zich om te onderzoeken of een handhavingstraject moet worden opgestart na screening door het Agentschap Onroerend Erfgoed in het kader van deze herevaluatie van de beschermingen. Hierbij houdt de afdeling Handhaving rekening met de prioriteiten opgesomd in het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed en met de beschikbare middelen.

2.3.4 SCHADEVERGOEDING - VERLIES AAN ERFGOEDWAARDE

Schadevergoeding is één van de mogelijke herstellvormen voor de schade die door een misdrijf onroerend erfgoed is veroorzaakt. Er werd een kader voor berekening van schade ingevolge verlies aan erfgoedwaarden opgesteld, maar dit vraagt verdere verfijning om het te kunnen toepassen. De afdeling Handhaving zal dit samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed onderzoeken.

2.3.5 OPTIMALISATIE SAMENWERKING AFDELING HANDHAVING - AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

In 2018 onderzocht Möbius in opdracht van het Departement Omgeving en het Agentschap Onroerend Erfgoed mogelijkheden tot optimalisatie van de samenwerking tussen beide partners.

Deze studie bepaalde hierbij verschillende doelstellingen:

- het sluiten van de beleidscyclus;
- synergieën bewerkstelligen tussen de ontwikkeling van het onroerend erfgoedbeleid, de uitvoering van het beleid en een efficiënte handhaving;
- de gewestelijke beboetingsentiteit een rol laten opnemen;
- het optimaliseren van de communicatie en informatie-uitwisseling tussen de betrokken partijen binnen handhaving onroerend erfgoed;
- het duidelijker afbakenen van de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken medewerkers in het proces om een aantal onduidelijkheden (bv. inzet juridische expertise, consultatie van expertise bestuurlijk maatregelen, taakverdeling aanmaningen, ...) hieromtrent uit te klaren en een efficiënte uitvoering van het proces te bewerkstelligen;
- inzetten op proactieve monitoring van het onroerend erfgoed en het verder sensibiliseren van betrokken partijen, het opmaken van een risicomatrix op basis van verschillende criteria voor

proactieve monitoring en het versterken van de mogelijkheden tot meer lokaal toezicht via inschakeling van derden (bv. lokale besturen, organisaties, ...).

Voorts wordt in de conclusie aandacht besteed aan het creëren van synergieën, het ontwikkelen van een gemeenschappelijk en geïntegreerd dossieropvolgingsstelsel, het ontwikkelen van één meldpunt voor alle inbreuken, misdrijven of klachten m.b.t. onroerend erfgoed, het creëren van meer intens overleg op strategisch en operationeel niveau en het gemeenschappelijk opmaken van een risicomatrix.

De afdeling Handhaving en het Agentschap Onroerend Erfgoed zetten in 2020 de nodige concrete stappen om de optimalisatie, zoals beschreven in de aanbevelingsnota van Möbius, te bewerkstelligen en werken daartoe samen een plan van aanpak uit.

2.4 SPEERPUNTEN MILIEU

De speerpunten milieu voor het omgevingshandhavingsplan 2020 situeren zich in belangrijke mate bij zowel het reactief, routinematig als proactief optreden en situeren zich bij de thema's afval, dieren, hinder, ketenteam, klimaat, lucht, omgevingsveiligheid, ondergrond en grondwater, water en het RIE-inspectieprogramma.

2.4.1 REACTIEF OPTREDEN

De afdeling Handhaving voert deels reactieve controles uit. Onder andere de volgende types van reactieve controles worden onderscheiden: behandeling van klachten, geuronderzoeken, geluids- en trillingsonderzoeken, onderzoek bij slagschaduw van windmolens, optreden bij voorvallen of calamiteiten, controles op vraag van de Vlaamse Milieumaatschappij, rapportering naar aanleiding van kantschriften, en opmaken van evaluatieverslagen of -adviezen over proefvergunningen of opdrachten opgelegd krachtens vergunningsvoorwaarden (bijzondere voorwaarden).

2.4.2 ROUTINEMATIG OPTREDEN

Naast een overkoepelende coördinatie voor het volledige Vlaamse Gewest binnen de thematische werkgroepwerking, coördineren ook de decentrale werkplekken de routineopdrachten van de afdeling Handhaving. Een aantal routineopdrachten, bv. het nemen en laten analyseren van afval- en afvalwaterstalen of het laten uitvoeren van emissiemetingen lucht door een erkend laboratorium, heeft specifiek betrekking op één milieuthema (zie hoofdstuk 2.4.5).

Andere routineopdrachten, hoewel dit ondertussen een heel beperkt deel uitmaakt van de inspectietaken, hebben betrekking op de exploitatie van hinderlijke inrichtingen in het algemeen, zoals de controle van milieu- en omgevingsvergunningen. Deze controles kunnen gebeuren naar aanleiding van nieuwe vergunningsbesluiten of weigeringsbesluiten, en kunnen ofwel een volledige toets van de realiteit in het bedrijf aan de voorwaarden van de vergunning ofwel louter een controle van de bijzondere voorwaarden omvatten.

De afdeling Handhaving investeert in 2020 opnieuw in belangrijke mate in haar routinematig optreden.

2.4.3 EIGEN INITIATIEF

Voorliggend omgevingshandhavingsplan wil in 2020 nadrukkelijk ruimte bieden aan milieutoezichthouders voor "eigen initiatief" binnen hun takenpakket. De milieutoezichthouder kan op deze manier relevante

////////////////////////////////////

milieuproblemen aanpakken die niet kunnen worden ondergebracht onder de voorziene handhavingcampagnes van het omgevingshandhavingplan 2020.

De afdeling Handhaving investeert in 2020 opnieuw in de mogelijkheid voor milieutoezichthouders om controles op eigen initiatief uit te voeren, mits er sprake is van een belangrijke negatieve impact op de kwaliteit van het leefmilieu en zij rekening houden met organisatorische, operationele en beleidskaders.

2.4.4 VOORTGANGSCONTROLES

Tijdens een controle worden allerhande vaststellingen gedaan die de milieutoezichthouder moet toetsen aan de vigerende regels. Tegelijkertijd wordt ook de bestuurlijke afhandeling van een dossier opgestart, via het treffen van maatregelen conform het milieuhandhavingsinstrumentarium (aanmaningen, bestuurlijke maatregelen, ...).

Aangezien een voortgangscontrole heel dossiergebonden is en niet altijd kan worden gevat bij de begroting van personele inzet voor de verschillende handhavingcampagnes, worden voortgangscontroles opnieuw nadrukkelijk vermeld in voorliggend omgevingshandhavingplan.

2.4.5 PROACTIEF OPTREDEN

2.4.5.1 Afval

Het begrip 'afvalstof' is de voorbije halve eeuw geëvolueerd van een absoluut waardeloos naar een potentieel heel waardevol product. Al sinds 40 jaar stuurt Europa de afvalregelgeving via de opeenvolgende 'Kaderrichtlijnen Afval'. Naast deze Kaderrichtlijnen publiceerde Europa ook andere wetgevende initiatieven die specifieke afvalverwerkingswijzen (stortplaatsen, afvalverbrandingsinstallaties) of afvalstromen (afgedankte elektrische en elektronische apparaten, einde-afval-criteria, afgedankte voertuigen, mijnbouwafval) reguleren. Vlaanderen neemt al geruime tijd een voortrekkersrol op in het Europese afvalbeleid en liet het eerdere Afvalstoffendecreet evolueren tot het bredere Materialendecreet en zijn uitvoeringsbesluit VLAREMA, een belangrijke stap richting circulaire of kringlooeconomie. Afvalstoffen worden gegeerde grondstoffen en de regelgeving moet het mogelijk maken om niet te vermijden afvalstoffen op een kwalitatief hoogstaande wijze te recycleren. De definitieve verwijdering is de allerlaatste optie.

De afdeling Handhaving houdt toezicht op alle aspecten van de Vlaamse afvalstoffenwetgeving met uitzondering van de inzameling van huishoudelijke en scheepsafvalstoffen, de voornamelijk administratieve monitoring van de beleidsuitvoering (uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, heffingen, recyclagedoelstellingen, ...) en op de uitvoering van de sectorale uitvoeringsplannen.

Omdat het inspecteren van afvalregelgeving een zeer specialistisch werk is, bestaan binnen de afdeling Handhaving verschillende werkgroepen die rond het thema afval werken: de algemene themawerkgroep 'afval', de themawerkgroep 'dieren' en de themawerkgroep 'ketentoezicht' die zich concentreert op de inzameling, de doorvoer en het vervoer van afvalstoffen.

Het toezicht op de afvalregelgeving omvat de inzameling ervan, het transport binnen en buiten de gewest- en landsgrenzen, de traceerbaarheid en de verwerking van de afvalstoffen. Hoge verwerkingskosten stimuleren het zoeken naar "goedkopere", soms illegale verwerkings- en verwijderingsalternatieven zoals de uitvoer van afvalstoffen naar lageloonlanden of het bijmengen van sterk vervuilde, soms gevaarlijke, afvalstoffen met andere minder vervuilde en ongevaarlijk afvalstoffen. Deze praktijken houden een risico

in voor de menselijke gezondheid en het leefmilieu. De aandacht van de afdeling Handhaving spitst zich dan ook toe op de correcte verwerking van afvalstoffen zonder het veroorzaken van hinder, het nagaan van de traceerbaarheid van afvalstoffen, het onderzoek naar illegaal verdunnen van afvalstoffen en het voorkomen van ongeoorloofde emissies naar water, lucht en bodem.

In 2020 blijft de afdeling Handhaving bijzondere aandacht besteden aan enkele specifieke afvalstromen, namelijk asbesthoudend afval, niet-gevaarlijk gemengd afval en de aangevoerde stromen bij biogasinstallaties.

2.4.5.1.1 Asbest

Net zoals in 2018 en 2019 zal ook in 2020 het thema 'asbest' de nodige aandacht krijgen. Asbesttoepassingen zijn alomtegenwoordig in de Vlaamse (bedrijfs)gebouwen. Via het asbestafbouwbeleid dat in 2018 van start ging, streeft de Vlaamse overheid naar een asbestveilig Vlaanderen in 2040. Als gevolg hiervan zullen risicovolle asbesthoudende toepassingen in de volgende jaren verplicht moeten worden geïnventariseerd, worden afgebroken en ingezameld op sloopwerven door erkende asbestverwijderaars en particulieren, worden afgevoerd naar o.a. containerparken en sorteerbeidrijven en ten slotte definitief worden verwijderd.

In 2020 zet de afdeling Handhaving haar controles op de omgang met asbest- en bouw- en sloopafval op containerparken en bij sorteerbeidrijven voort. Controles op de aanwezigheid van asbest in bedrijfsgebouwen, op de selectieve inzameling op sloopwerven en bij asbestverwijderaars zullen ook nog op een ad hoc-basis aan bod komen.

2.4.5.1.2 Niet-gevaarlijk bedrijfsafval

In Vlaanderen geldt al vele jaren een sorteerplicht voor afval van particulieren en voor bedrijfsafvalstoffen. Uit de meest recente analyse van het bedrijfsrestafval in Vlaanderen (2017) blijkt dat nog 44% van het bedrijfsrestafval in afzetcontainers en 29% van het bedrijfsrestafval in rolcontainers bestaat uit recycleerbare materialen, die dus niet selectief werden ingezameld aan de bron bij de afvalstoffenproducent. Nog recycleerbare materialen komen op deze manier komen de nog recycleerbare materialen terecht op een stortplaats of in een verbrandingsoven, en worden bijgevolg niet circulair ingezet.

De Vlaamse wetgeving staat toe dat onder specifieke voorwaarden bepaalde afvalfracties die in aanmerking komen voor hoogwaardige materiaalrecyclage, samengevoegd worden in hetzelfde recipiënt, als ze nadien volledig worden uitgesorteerd. De naleving van de voorwaarden is belangrijk om een maximale materiaalrecyclage te bereiken.

De afdeling Handhaving voert in 2020 controles uit bij alle schakels van de afvalstoffenketen, namelijk bij afvalstoffenproducenten, bij inzamelaars, bij overslag- en sorteercentra en bij eindverwerkers, waaronder verbrandingsovens en stortplaatsen. Hierbij zal onder andere aandacht besteed worden aan de selectieve inzameling, de voorwaarden waaraan moet voldaan worden bij samenvoegen van verschillende afvalfracties, de aanvaardingscontrole, het sorteerproces in functie van hoogwaardige materiaalrecyclage,...

2.4.5.1.3 Biogas- en composteerinstallaties

In het verleden heeft de controle van enkele installaties aangetoond dat schadelijke afvalstromen mee werden verwerkt tot organische "bodembetereers". Het gebruik ervan in de landbouw kan leiden tot verontreiniging van landbouwpercelen, met grote schade tot gevolg. Ook besmetting van de voedselketen is bij deze praktijken niet uit te sluiten.

De afdeling Handhaving controleert in 2020 steekproefsgewijs de aangevoerde stromen bij biogasinstallaties op basis van het register en de aanvoerdocumenten en doet een toetsing aan de voorwaarden zoals vermeld in de Verordening (EG) 1069/2009.

2.4.5.1.4 Routinemonsternames

Voorts bestaat een belangrijk onderdeel van de controles binnen het thema afval uit het nemen van afvalstalen ter controle van vergunningsvoorwaarden en de voorwaarden voor verwerking en hergebruik van 'materialen'. Voor het nemen van monsters van afval staan een intern 'kwaliteitshandboek voor monsternemingen en metingen', een contract met een erkend laboratorium en professioneel materieel ter beschikking van de medewerkers van de afdeling Handhaving.

2.4.5.2 Dieren

2.4.5.2.1 Dierlijke bijproducten

Dierlijke bijproducten zijn producten van dierlijke oorsprong die niet voor menselijke consumptie bestemd zijn. Een verkeerd gebruik ervan kan een risico inhouden voor de volksgezondheid, de diergezondheid en het milieu. Enkele grootschalige crisissen, bv. de dioxinecrisis in 1999, resulteerden in de aanpak van deze problematiek in de schoot van de Europese Unie door het opstellen van Europese verordeningen. De belangrijkste verordeningen ter zake zijn de Verordeningen 1069/2009 en 142/2011.

Deze verordeningen stellen begin- en eindpunten vast vanaf wanneer en tot wanneer producten onder deze regelgeving vallen, lijsten de toegelaten verwerkingsmethoden op en onderscheiden verschillende risicocategorieën dierlijke bijproducten die de verdere mogelijke handelingen bepalen. Daarnaast bevatten de verordeningen o.a. regels en procedures rond de traceerbaarheid van dierlijke bijproducten en definiëren ze de zelfcontroleverplichtingen voor de exploitanten. Deze verordeningen zijn in de Vlaamse regelgeving geïmplementeerd via het VLAREM en het besluit van de Vlaamse Regering betreffende dierlijke bijproducten en afgeleide producten.

In Vlaanderen staan verschillende overheidsinstanties in voor het toezicht op bovenstaande regelgeving. De afdeling Handhaving stelt jaarlijks een risicogebaseerd controleplan op dat voldoet aan de eisen uit de artikelen 41 en 42 van de Europese Verordening 882/2004. De afdeling Handhaving inspecteert op basis van dat controleplan jaarlijks verschillende inrichtingen die de in de verordening bedoelde dierlijke bijproducten voortbrengen. Het gaat enerzijds om bedrijven die op grond van Verordening 1069/2009 erkend zijn voor het inzamelen, opslaan of verwerken van dierlijke bijproducten (o.a. biogasinstallaties, composteerinstallaties en verwerkers van dierlijke bijproducten) waarbij de afdeling Handhaving nagaat of deze exploitanten de in de erkenning en verordeningen opgelegde voorwaarden correct naleven. Anderzijds controleert de afdeling Handhaving bepaalde inzamelaars, handelaars en makelaars met een OVAM-registratie voor het vervoer van dierlijke bijproducten waarbij ze de nodige aandacht schenkt aan het correcte gebruik van handelsdocumenten.

Ten slotte selecteert de afdeling Handhaving een aantal inrichtingen (klasse 1-, klasse 2- en klasse 3-inrichtingen of niet-ingedeeld inrichtingen) uit de voedselketen waarbij ze nagaat of de exploitanten zich op correcte wijze ontdoen van de door hen voortgebrachte dierlijke bijproducten. In sommige situaties neemt de afdeling Handhaving monsters die ze laat analyseren door een erkend laboratorium. Het centraliseren van het toezicht bij de afdeling Handhaving maakt het beantwoorden van vragen bij een audit van de Europese Commissie in België over het toezicht efficiënter.

////////////////////////////////////

In 2020 voert de afdeling Handhaving voort controles uit in het kader van de overeenkomst dierlijke bijproducten.

2.4.5.2.2 Veeteelt

Het RIE-handhavingsprogramma vat de grote meerderheid van de geplande controles in de landbouwsector. De activiteiten bij de intensieve pluimvee- en varkenshouderij behoren tot het toepassingsgebied van de RIE, die de regels bevat voor RIE-installaties.

In 2020 zet de afdeling Handhaving de controles verder op de constructie en werking van de ammoniakemissiearme (AEA) stalsystemen bij klasse 1-bedrijven die onder de RIE vallen met als doel een inventaris op te stellen van alle effectief geplaatste installaties in Vlaanderen en deze te toetsen aan de constructie- en gebruiksvoorwaarden zoals deze beschreven staan in het Ministerieel besluit 'Ammoniakemissiearme stalsystemen'.

Voor de handhaving van milieuvervuilende activiteiten bij andere landbouwsectoren, zoals rundveehouderijen, organiseert de afdeling Handhaving sectorspecifieke handhavingscampagnes. Zo oordeelt de afdeling Handhaving dat het effect van de lozing van nutriëntrijke vloeibare stromen (waaronder silosappen, meststoffen, ...) als een belangrijk milieuprobleem wordt ervaren. Wanneer landbouwers kuilvoeder niet volgens de code van de goede landbouwpraktijken bewaren omwille van het ontbreken van een citerne of gepaste opvang, kunnen nutriëntrijke silosappen, die een aanzienlijke organische vuilvracht veroorzaken, in Vlaamse oppervlaktewateren terechtkomen.

In 2020 zet de afdeling Handhaving haar controles in de rundveesector verder naar aanleiding van de potentiële lozingen van pers- en silosappen uit voederkuilen, meststoffen (afkomstig van mestopslagplaatsen, reinigingswater van stallen, potstallen, kalverboxen, ...), sappen van groentenresten en slibs, run-off van de bedrijfsverharding, spoel- en reinigingswater van het melkhuisje/-put en van landbouwvoertuigen. De focus wordt in 2020, in tegenstelling tot 2019, verruimd van bedrijven met meer dan 200 runderen gelegen in gebieden die aangeduid zijn als speerpuntgebied naar klasse 1-rundveebedrijven ongeacht het gebied waarin ze zijn gelegen.

De gezondheids- en veterinaire rechtelijke voorschriften die gelden bij de bestrijding van OSE (overdraagbare spongiforme encefalopathieën) bij diersoorten die in de voedselketen terecht kunnen komen, strekken er vooral toe alle risico's voor de diergezondheid of de volksgezondheid te vermijden bij het in de handel brengen, de uitvoer en de doorvoer van dieren en van daarvan afgeleide producten. Jaarlijks rapporteert de afdeling Handhaving over haar vaststellingen naar aanleiding van controles bij verwerkers van dierlijke bijproducten aan de OIE (Werelddiergezondheidsorganisatie). Op onder andere deze vaststellingen wordt jaarlijks het BSE (boviene spongiforme encefalopathie)-statuut van België bepaald.

2.4.5.2.3 Slachthuizen

In de omgevingsvergunning van een slachthuis wordt vaak een maximale slachtcapaciteit per dag opgelegd. Deze maximale capaciteit is door de vergunningverlenende overheid meegenomen in de overwegingen om de impact van het slachthuis op de omgeving in te schatten. Het niet naleven van de maximale dag-slachtcapaciteit kan overmatige hinder, zoals onder andere geurhinder, in de hand werken: als er een waterzuiveringsinstallatie op het bedrijf aanwezig is, wordt deze immers meer belast doordat er bij het overschrijden van de maximale dag-slachtcapaciteit een grotere vuilvracht dan normaal in de waterzuivering terecht komt, met dus mogelijk geuroverlast tot gevolg.

De kans op overschrijding van de maximale dag-slachtcapaciteit is het grootst wanneer er veel vraag is naar vlees, zoals (warme zomerse) dagen dat er veel wordt gebarbecued en de eindejaarsfeesten. De afdeling Handhaving plant in 2020 een beperkte handhavingscampagne waarbij zij een aantal slachthuizen in Vlaanderen zal controleren op de naleving van hun maximale vergunde dag-slachtcapaciteit.

2.4.5.3 Hinder

Jaarlijks ontvangt de afdeling Handhaving tal van klachten over stofhinder, geurhinder, geluidshinder, trillingshinder of hinder door slagschaduw van windmolens. De afdeling Handhaving voert bij klasse 1-inrichtingen controles uit om de nodige vaststellingen te doen en te oordelen over de gegrondheid van de klacht en over de hinderlijkheid. Klachten over klasse 2- en 3-inrichtingen stuurt zij door naar de gemeente, gelet op hun bevoegdheid terzake met toepassing van het in de beleidsnota bevestigde subsidiariteitsprincipe. Het goed in kaart brengen van hinder is complex en niet altijd evident omdat factoren zoals frequentie, aard, intensiteit en omgevingsfactoren zoals windrichting mee bepalend zijn.

2.4.5.3.1 Geurhinder

Voor een aantal dossiers waar het voor de afdeling Handhaving niet evident is om de geurhinder vast te stellen, bv. door de aanwezigheid van verschillende bedrijven in de buurt die een gelijkaardige hinder (kunnen) produceren, beroept ze zich op erkend deskundigen om een onderzoek uit te voeren.

2.4.5.3.2 Geluidshinder

Bij geluidshinder zal de afdeling Handhaving in eerste instantie de klachten zelf onderzoeken op gegrondheid door metingen met eigen apparatuur uit te voeren. Wanneer de afdeling Handhaving een overschrijding vaststelt van de van toepassing zijnde geluidsnormen of wanneer er sprake is van overmatige trillingshinder, laat de afdeling Handhaving de exploitant de nodige maatregelen nemen om de hinder tot een aanvaardbaar niveau te beperken. In uitzonderlijke gevallen, bv. wanneer de bron niet eenduidig is vast te stellen of verschillende bedrijven mogelijk aan de oorzaak van de hinder liggen, doet de afdeling Handhaving beroep op een externe deskundige om een geluidsmeting uit te voeren.

2.4.5.3.3 Elektromagnetische straling

Ten slotte voert de afdeling Handhaving breedbandmetingen uit van elektromagnetische straling van zendantennes voor telecommunicatie voor een aanvraag door een particulier wanneer zijn verblijfplaats binnen een straal van 150 meter ligt van een vastopgestelde zendantenne.

2.4.5.4 Ketentoezicht

De afvoer en verwerking van afvalstoffen is een proces dat in verschillende stappen gebeurt. Er kunnen meerdere verwerkers betrokken zijn, alsook actoren die de overdracht tussen de verwerkers bewerkstelligen (vervoerders, overslagbedrijven, inzamelaars) of faciliteren (handelaars, makelaars). Het geïntegreerde toezicht op de verschillende stappen in een afvalstroom kreeg binnen de afdeling Handhaving de naam 'ketentoezicht'.

Integraal toezicht op een keten betekent dat de verschillende controles (bv. controle van transporten, registers of verwerkingsinstallaties) geen doel op zich vormen, maar slechts een middel vormen om het algemene doel te bereiken, met name garantie verschaffen over de afvoer van afvalstoffen naar de wettelijk toegelaten "eindbestemming". Toezicht op de verschillende deeltrajecten houdt ook in dat verschillende

handhavingsactoren betrokken zijn, bv. omdat verschillende handhavers toezicht houden op eenzelfde deel van het traject (politie/gewestelijk) of omdat een deel van de keten niet in het Vlaamse Gewest is gelegen.

2.4.5.4.1 Focus op transport en verwerking

De afdeling Handhaving focust met ketentoezicht op twee belangrijke schakels. Ten eerste zijn er de controles op afvalstromen in de transportfase. Een belangrijke component daarvan is de aanwezigheid van milieutoezichthouders in de zeehavens van Antwerpen en Zeebrugge, met een grote nadruk op de export van afvalstoffen naar niet-OESO-landen. De afdeling Handhaving, meestal samen met de politie, voert verspreid over het Vlaamse Gewest wegcontroles uit op afvaltransporten. Ten tweede voert de afdeling Handhaving controles uit bij verwerkers van afvalstoffen, o.a. biovergisters, waarbij ze aandacht heeft voor de traceerbaarheid van afvalstoffen en waarbij ze afvalstofstromen stroomop- of -afwaarts, inclusief inzamelaars, handelaars en makelaars, natrekt.

2.4.5.4.2 EVOA-controleplan

De Europese Verordening betreffende de overbrenging van afvalstoffen (EVOA) bepaalt in artikel 50.2bis dat de lidstaten vanaf 2017 plannen opstellen voor de EVOA-controles, gebaseerd op risicobeoordelingen van specifieke afvalstromen en bronnen van illegale overbrengingen. Het EVOA-controleplan heeft betrekking op het volledige grondgebied van het Vlaamse Gewest.

In 2016 gebeurde er een risicobeoordeling op 18 afvalstromen door toetsing aan de volgende criteria: gevaareigenschappen, (gebruik als) dekmantel, geproduceerde hoeveelheden, grensoverschrijdend karakter, (risicovolle) bestemmingen, naleefgedrag, (kwaliteit van de) wetgeving, marktcomplexiteit, inzamel- en verwerkingstechnieken en criminele inmenging. Op basis van deze risicobeoordeling kent de afdeling Handhaving aan de volgende grensoverschrijdende afvalstromen een hoge prioriteit toe:

- oliehoudend afval
- chemisch afval
- afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)
- metaalafval
- bouw- en sloofafval (voor wat betreft uitgegraven bodem)
- kunststofafval

De afdeling Handhaving kiest haar handhavingscampagnes in het kader van ketentoezicht zodanig dat ze zoveel mogelijk risicovolle aspecten van deze afvalstromen controleert.

Een belangrijke component van ketentoezicht is de samenwerking met andere instanties. Afvalstromen beperken zich immers zelden tot het Vlaamse grondgebied. De belangrijkste partners in België zijn de politie, de douane, OVAM, de havenkapiteinsdiensten, de inspectiediensten van de andere gewesten en het openbaar ministerie. Politie en douane voeren controles uit binnen hun eigen specifieke bevoegdheden.

Sinds 1994 bestaat er een samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de drie Gewesten, betreffende de coördinatie van het beleid inzake grensoverschrijdende overbrenging van afvalstoffen. Dit akkoord is in 2009 en 2011 geactualiseerd. Het akkoord is gesloten tussen de bevoegde regionale diensten voor de toestemmingen (inzake kennisgevingen) en de inspectie, de politie, de douane en het ministerie van Justitie (met inbegrip van het college van procureurs). Voor de verdere ontwikkeling van de samenwerking vergaderen de verschillende betrokken actoren vier keer per jaar.

Nationaal is de afdeling Handhaving actief in de samenwerkingsprojecten in de haven van Antwerpen en op internationaal vlak werkt ze samen met de bevoegde inspectiediensten van de omliggende landen (veelal bilateraal), binnen Europa (via de *cluster Transfrontier Shipment of Waste* (TFS) van het *European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law* (IMPEL)) of met de landen waar de uiteindelijke verwerking van het Europese afval gebeurt.

In 2020 voert de afdeling Handhaving controles uit op het wegtransport van afvalstromen, op de uitvoer van afvalstoffen via zeehavens, in het kader van ketentoezicht en op het grensoverschrijdende grondverzet.

2.4.5.5 Klimaat

2.4.5.5.1 Gefluoreerde ozonafbrekende stoffen en broeikasgassen (F-gassen)

Voor wat betreft de reglementering inzake broeikasgassen en ozonafbrekende stoffen zijn de Europese Verordeningen 517/2014 en 1005/2009 rechtstreeks van toepassing op Vlaanderen. Verordening 1005/2009 legt aan de lidstaten op om hiervoor een risicogestuurde benadering te hanteren.

In het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020, een onderdeel van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020, zijn maatregelen opgenomen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Eén van de maatregelen van het Vlaams Mitigatieplan geeft uitvoering aan het 'Vlaams actieplan reductie uitstoot F-gassen 2015-2020' en meer concreet aan actie 6B 'Toezicht en handhaving van relevante milieuregelgeving'. Deze actie geeft aan dat de afdeling Handhaving in de periode 2015-2020 zal blijven inzetten op controle op de naleving van de Vlaamse uitbatingsvoorwaarden volgens VLAREM en andere verplichtingen voortvloeiend uit Europese regelgeving bij klasse 1-inrichtingen betreffende de uitstoot van F-gassen. Tijdens dergelijke controle gaat de afdeling Handhaving na of het onderhoud van koelinstallaties door een erkende techniker is uitgevoerd en/of de andere wettelijke exploitatievoorschriften (lek-dichtheidscontroles, instructiekaart, logboek en maximale relatieve lekverliezen) zijn nageleefd. Toezicht houdt ook het controleren van de installaties op koelgaslekken in, in sommige gevallen met ondersteuning van een erkend koeltechnicus. Deze controles worden uitgevoerd op zowel klasse 1- als klasse 2-inrichtingen.

In de recentste VLAREM-wijziging (VLAREM-trein 2017) is een nieuwe klasse 1-indeling voor koelinstallaties gedefinieerd op basis van de TCE (ton CO₂ equivalenten)-inhoud van de installatie. Hierdoor komen de grote koelinstallaties automatisch op onze inspectie-radar te liggen.

In 2019 heeft de afdeling Handhaving over de controle van koelinstallaties in drie provincies opleidingssessies georganiseerd voor lokale toezichthouders. In 2020 zal de afdeling Handhaving de gecreëerde band met deze toezichthouders bestendigen door haar expertise en kennis verder ten dienste te stellen. Er wordt naar gestreefd om 40% van de geplande controles van koelinstallaties samen uit te voeren met de lokale toezichthouders.

Koeltechnische firma's vormen de meest essentiële schakel in het gebruik en de afvoer van F-gassen bij koelinstallaties. Zij doen immers al het onderhoud aan de installaties en hun expertise bepaalt de emissies tijdens de gebruiksfase. Omdat de afdeling Handhaving bevoegd is voor de controle op deze erkende firma's, start zij, in overleg met en met goedkeuring van de afdelingen GOP en EKG, in 2020 een actie op ter controle op de werking en de kwaliteit van de gecertificeerde koeltechnische firma's.

Wat betreft de controle op afvoer en verwerking van F-gassen, start de afdeling Handhaving geen aparte actie op maar zal ze in 2020 inzetten op het in kaart brengen van de 'officiële' en 'niet-officiële' afvalstromen

en de betrokken actoren. Op basis hiervan zal samen met de werkgroep Afval, ketenteam en OVAM een actie-voorstel worden uitgewerkt.

In het licht van de klimaatverandering en het belang van de F-gassen hierbij, wordt overleg en kennisopbouw rond dit thema steeds belangrijker. De afdeling Handhaving zal in 2020 inzetten op het verderzetten/opstarten van geregeld overleg tussen verschillende relevante (overheids)instanties met het oog op het uitbreiden van handhaving/sensibilisering in de toekomst. De focus ligt hier breder dan enkel en alleen op de koelinstallaties.

2.4.5.2 Energie

Voor grotere HVAC (Heating, Ventilation and Air Conditioning)-systemen (> 12 kW) bestaat een periodieke keuringsverplichting (VLAREM II). Het doel van deze keuringen is om het rendement te verhogen en het energieverbruik te verminderen waardoor de uitstoot van broeikasgassen daalt. De controle op de naleving van de keuringsverplichting heeft dan ook een aanzienlijk aandeel in het behalen van de vooropgestelde klimaatdoelstellingen en om het energieverbruik in Vlaanderen te verminderen. De afdeling Handhaving zal deze controles integreren (en evalueren) in haar RIE-programma 2020, en afstemmen met bovenstaande handhavingscampagne rond de exploitatie van koelinstallaties (F-gassen).

In de Beleidsnota Energie 2019-2024 en de Beleidsnota Klimaat 2019-2024 staan nog enkele andere, meer algemene passages waarin handhaving, en soms ook de rol van de afdeling Handhaving, verder onderzocht kan worden, in overleg met de betrokken actoren.

2.4.5.6 **Lucht**

De luchtkwaliteit in Europa is de afgelopen decennia aanzienlijk verbeterd. Toch blijft in een dichtbevolkt, verstedelijkt en geïndustrialiseerd Vlaanderen luchtverontreiniging het belangrijkste milieuthema dat een directe impact heeft op de volksgezondheid. Bovendien hebben diverse in de lucht geloosde of verspreide verontreinigende stoffen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke omgeving.

Voor de meeste pollutanten bestaat Europese en/of Vlaamse wetgeving met grens- of streefwaarden. De belangrijkste wettelijke basis inzake luchtkwaliteitsnormen is de Europese Richtlijn betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa (2008/50/EG). De Richtlijn Industriële Emissies bevat belangrijke bepalingen inzake de implementatie van BREF-conclusies bij RIE-bedrijven en omvat onder meer de bepalingen van de oude solventrichtlijn, de Richtlijn voor grote stookinstallaties en de afvalverbrandingsrichtlijn. In Vlaamse wetgeving om te zetten Europese richtlijnen komen samen met Vlaamse wetgevende initiatieven hoofdzakelijk in de VLAREM-wetgeving terecht. De emissiegrenswaarden die de uitstoot van verontreinigende stoffen naar de lucht beperken, zijn in de praktijk enerzijds gebaseerd op de impact van deze stoffen op de gezondheid van mens en milieu en anderzijds op hun technische en economische haalbaarheid.

De belangrijkste oorzaken van luchtverontreiniging zijn emissies afkomstig van verkeer, gebouwenverwarming en industriële activiteit. De afdeling Handhaving legt zich toe op het handhaven van de milieuhygiënereggeving bij deze laatste groep. Luchtverontreiniging is een ruim begrip, dat een hele reeks pollutanten omvat die elk hun specifieke gevolgen hebben en bijdragen tot andere milieuproblemen. De afdeling Handhaving onderscheidt de volgende technisch-wetenschappelijke subthema's:

- geleide emissies, wat de emissies van pollutanten bij industriële installaties, eventueel na een luchtreinigingsinstallatie via een of meerdere schoorstenen, omvat;

- diffuse emissies, wat de ongecontroleerde en niet-lokale emissies van industriële installaties omvat (de focus gaat naar (fijn) stof, aerosolen bestaande uit mineralen, (zware) metalen en organische componenten zoals PAK's en (dioxineachtige) PCB's);
- vluchtige organische stoffen (zie hoofdstuk 3.4.5.5 Klimaat);
- ozonafbrekende stoffen en broeikasgassen, wat zich voornamelijk richt op emissies bij koelinstallaties (zie hoofdstuk 3.4.5.5 Klimaat);
- geur (zie hoofdstuk 3.4.5.3 Hinder).

2.4.5.6.1 Geleide emissies

Wat de geleide emissies betreft, voert de afdeling Handhaving een tweesporen inspectiebeleid. Het eerste spoor betreft de controle van de in VLAREM bepaalde zelfcontroleverplichtingen die exploitanten zelf moeten uitvoeren. De zelfcontroleverplichtingen zijn een van de belangrijkste krachtlijnen in de milieuwetgeving: wanneer exploitanten deze correct uitvoeren, treden ze impliciet zelfregulerend op. Dit garandeert een onmiddellijk ingrijpend optreden in geval van milieubedreigende incidenten, maar ook dat bedrijven een preventief en bewust milieubeleid gaan voeren. Zelfmonitoring vormt zowel voor de exploitant als voor de overheid een belangrijke bron van milieurelevante informatie en via het afdwingen van zelfcontroleverplichtingen wordt de exploitant en niet de overheid in eerste instantie praktisch en financieel verantwoordelijk voor het verantwoord opvolgen van de bedrijfsvoering. De afdeling Handhaving focust in 2020 verder op crematoria, asfaltcentrales en steenbakkerijen. Daarnaast zal zij met het oog op de vermindering van luchtverontreiniging door houtverbranding ook de monitoringsgegevens van de industriële houtverbrandingsinstallaties verder opvolgen. Voor installaties bij klasse 2-bedrijven zal zij daarbij de nodige ondersteuning voorzien voor de lokale toezichthouders. Voorts voert de afdeling Handhaving controles uit bij middelgrote stookinstallaties in functie van rapportering voor de Europese MCP-richtlijn en volgt ze de implementatie van de saneringsmaatregelen op voor dimethylformamide emissies bij coating-bedrijven, volgend vanuit het sectorale onderzoeksproject. Ten slotte zal er ook specifieke aandacht zijn voor de correcte uitvoering en meldingsplicht van deze zelfcontrolemetingen bij bedrijven die eigen metingen uitvoeren conform de 'code van goede praktijk voor de goedkeuring van de methode voor de zelfcontrole van lucht door de exploitant'.

Het tweede spoor van handhaving bij het thema geleide emissies behelst het uitvoeren van luchtemissiemetingen door erkende laboratoria in opdracht van de afdeling Handhaving. Aan de hand van deze metingen gaat de milieutoezichthouder na of een exploitant de emissiegrenswaarden respecteert en of een exploitant het zelfcontroleprogramma correct, betrouwbaar en volledig uitvoert.

Gelet op de algemene trend om voor de organisatie van haar controles en emissiemetingen te evolueren naar een meer afdekkende en risicogebaseerde aanpak via het opstellen van meerjarenplannen, start de afdeling Lucht, Milieu en Communicatie van de Vlaamse Milieumaatschappij voor het monitoringsprogramma lucht vanuit de inventaris van alle relevante emissiepunten in Vlaanderen die onder haar toezichtsbevoegdheid vallen. De afdeling Handhaving vult deze inventaris jaarlijks aan met zowel de eigen meetresultaten als alle door de bedrijven gerapporteerde gegevens uit de emissie-inventaris lucht en deelt op basis van deze gegevens de verschillende emissiepunten in in risicoklassen waaraan ze controlefrequenties koppelt. De criteria voor deze risicobasering zijn onder meer de gemeten concentratie en massastroom in relatie tot de emissiegrenswaarde, de aard of toxiciteit van de pollutanten en de meetfrequentie. Rekening houdend met de beschikbare middelen en beleidsprioriteiten selecteert het monitoringsprogramma dan luchtemissiemetingen. Op deze manier vat het monitoringsprogramma

uiteindelijk alle relevante emissiepunten die de afdeling Handhaving afhankelijk van de reële impact controleert. Binnen een overkoepelende referentietoek zal in 2020 deze planningstool nog verder worden uitgewerkt in functie van het versterken van een proactieve en risicogebaseerde emissie-gerelateerde handhaving.

2.4.5.6.2 Diffuse emissies

Wat de diffuse emissies betreft, heeft de afdeling Handhaving vooral aandacht voor lokale gebieden in Vlaanderen waar de luchtkwaliteit eerder problematisch is. De luchtkwaliteit in Vlaanderen wordt opgevolgd door de Vlaamse Milieumaatschappij die de resultaten toetst aan normen, richtwaarden en drempelwaarden zoals vastgelegd in Europese of Vlaamse milieuwetgeving of opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie. In onze regio gaat de laatste jaren regelmatig (pers)aandacht naar de fijnstofproblematiek en naar de emissie van (zware) metalen, PCB's en dioxines, en pollutanten die meestal gelinkt zijn aan een specifieke industriële activiteit. De afdeling Handhaving gaat na wat de bijdrage van de industrie tot deze verhoogde immisiewaarden is en waar wenselijk en mogelijk legt zij emissiebeperkende maatregelen op. De afdeling Handhaving volgt bestaande actieplannen op en voert gerichte acties uit in regio's met verhoogde concentratie aan zware metalen. Bij deze controles kan er worden samengewerkt met de lokale toezichthouders voor de nauwe opvolging bij klachtendossiers. De afdeling Handhaving biedt daartoe de nodige ondersteuning aan bij de afhandeling en handhaving van dit type dossiers. Bij schrootverwerkende bedrijven heeft de afdeling Handhaving gerichte aandacht voor de beperking van de emissies van dioxines en dioxineachtige PCB's.

2.4.5.6.3 Vluchtige organische stoffen (VOS)

Vluchtige organische stoffen spelen een belangrijke rol bij de vorming van troposferische ozon en hebben in sommige gevallen ook rechtstreekse nadelige effecten op de gezondheid.

De afdeling Handhaving ziet in 2020 bij een aantal bedrijven toe of de periodieke controles met een IR-camera op verticale opslagtanks die vloeistoffen bevatten met een dampspanning van meer dan 13,3 kPa bij een temperatuur van 35°C tijdig en afdekkend gebeuren.

Bedrijven die gebruik maken van organische oplosmiddelen (bv. drukkerijen, productie verven, coating) boven een bepaalde drempel moeten voldoen aan hoofdstuk 5.59 van VLAREM II. Tijdens een controle van dergelijk bedrijf gaat de afdeling Handhaving na of de exploitant een degelijke solventboekhouding opmaakt, de nodige emissiemetingen uitvoert, voldoet aan de wettelijke emissiegrenswaarden (geleid én diffuus) of aan de vereisten van het reductieprogramma. In 2020 ligt de focus op bedrijven met een verhoogd risico en met een 'niet gestandaardiseerde of uitzonderlijke procesvoering', die de afdeling Handhaving nog niet eerder controleerde.

Een derde inspectiepijler voor de beperking van de emissies van VOS, is de controle op de uitvoering van LDAR (leak detection en repair)-regelgeving. Deze activiteiten vallen volledig onder het RIE-programma en vormen dus geen aparte handhavingscampagne.

2.4.5.7 **Omgevingsveiligheid**

2.4.5.7.1 Genetisch gemodificeerde en pathogene organismen

Activiteiten met genetisch gemodificeerde en pathogene organismen brengen bepaalde risico's voor de menselijke gezondheid en het leefmilieu met zich mee. Inrichtingen waar dergelijke organismen doelbewust

worden gekweekt, opgeslagen, getransporteerd, vernietigd, verwijderd of gebruikt, moeten bepaalde inperkingsmaatregelen nemen om te vermijden dat mens en leefmilieu worden blootgesteld aan deze organismen.

In 2020 zal de afdeling Handhaving haar controles voornamelijk richten op de bedrijven met opmerkingen die gegeven zijn door Sciensano, een openbare instelling die op basis van onderzoek en toegepaste wetenschap o.a. waakt over de gezondheid van de bevolking en van nutsdieren en instaat voor de nationale coördinatie van de gezondheidsactiviteiten, in het kader van het adviseren van de toelatingen.

2.4.5.7.2 Toezicht zware risicobedrijven

het inspectieprogramma Seveso

Het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de drie Gewesten betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn realiseert in belangrijke mate de omzetting van de zogenoemde Seveso-richtlijn. Het doel van deze richtlijn is de realisatie van een hoog beschermingsniveau voor mens en milieu door de preventie van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn en de beperking van de gevolgen ervan. De richtlijn en het Samenwerkingsakkoord bevatten geen gedetailleerde, technische voorschriften. Voor de exploitanten van Seveso-inrichtingen is deze ambitieuze doelstelling vertaald in twee kernverplichtingen:

- alle nodige maatregelen treffen om zware ongevallen te voorkomen én de gevolgen ervan te beperken voor mens en milieu (zorgplicht);
- te allen tijde aan inspectiediensten kunnen aantonen dat de noodzakelijke maatregelen werden genomen (aantoonplicht).

Een zwaar ongeval is in deze context een gebeurtenis, zoals een zware emissie, brand of explosie, die het gevolg is van ongecontroleerde ontwikkelingen tijdens de exploitatie van een onder dit samenwerkingsakkoord begrepen inrichting, die hetzij onmiddellijk, hetzij na verloop van tijd een ernstig gevaar oplevert voor de gezondheid van de mens binnen of buiten de inrichting of voor het milieu, en waarbij bovendien één of meer gevaarlijke stoffen betrokken zijn.

Het toepassingsgebied van het samenwerkingsakkoord is verbonden aan de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen. Daarbij wordt onder “aanwezigheid van gevaarlijke stoffen” verstaan, zowel “de feitelijke of voorziene aanwezigheid van dergelijke stoffen in de inrichting, als de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen waarvan bekend is dat ze kunnen ontstaan wanneer een industrieel chemisch proces buiten controle geraakt, in hoeveelheden, gelijk aan of hoger dan de drempels uit de bijlage I.” Voor de inventarisatie en identificatie kunnen verschillende bronnen worden geraadpleegd. Aan de hand van beschikbare gegevens (milieuvergunningen, kennisgevingen, controlehistoriek, ...) worden de aanwezige hoeveelheden gevaarlijke stoffen getoetst aan de drempelwaarden. Als uit die gegevens en toetsing duidelijk de Seveso-status (lage- of hogedrempelinrichting, geen Seveso-inrichting) blijkt, neemt de afdeling Handhaving de inrichting al dan niet op in het systeem.

Voor deze inrichtingen is per Gewest een inspectieteam operationeel dat bestaat uit inspecteurs van alle betrokken inspectiediensten. In Vlaanderen zijn er twee inspectiediensten bevoegd: de gewestelijke omgevingsinspectie van de afdeling Handhaving en de federale inspectiedienst bevoegd voor de bescherming van de werknemers.

Op basis van de Seveso-status stellen de bevoegde inspectiediensten in onderling overleg voor een inrichting een inspectieprogramma op; hierin is minimaal vervat:

////////////////////////////////////

- de aard van de geplande controles en de toe te passen methodiek;
- de voorziene frequentie voor de bezoeken ter plaatse;
- de inspectiedienst die wordt belast met de concrete uitvoering van de controles.

Vlaanderen telt op dit ogenblik 292 bedrijven die onder het toepassingsgebied van de Sevesorichtlijn III vallen.

frequentie van de inspecties

Het gevarenpotentieel van de Seveso-inrichting bepaalt de minimum inspectiefrequentie. Die varieert van één keer per jaar tot één keer per drie jaar. Bij de meeste Seveso-inrichtingen is er jaarlijks ook een voortgangscontrole. Naar aanleiding van de controles worden immers actieplannen gegenereerd, waarvan de uitvoering moet worden nagegaan.

De basisfrequentie kan verlaagd worden:

- voor eenvoudige inrichtingen, zijnde inrichtingen met enkel opslag en/of overslag van gevaarlijke stoffen en inrichtingen waar geen reactieprocessen plaatsvinden;
- voor exploitanten met een goed naleefgedrag.

Voor inrichtingen met een slecht naleefgedrag kan de basisfrequentie worden verhoogd. Het naleefgedrag wordt ingeschat en periodiek herzien op basis van de bevindingen van de voorgaande controles.

Tijdens de controle moet de exploitant:

- de passende preventieve maatregelen kunnen aantonen;
- passende mitigerende maatregelen kunnen aantonen;
- kunnen aantonen dat het veiligheidsrapport de situatie in de inrichting getrouw weergeeft.

De controles moeten een totaalbeeld geven van de risico's van de bedrijven en de beheersing ervan.

De afdeling Handhaving kan gebruik maken van *Seveso-inspection tools* (SIT's). Dit zijn inspectie-instrumenten die de Seveso-inspectiediensten in onderling overleg ontwikkelen en actualiseren, en die een gefundeerde beoordeling van de preventieve en mitigerende maatregelen mogelijk maken.

In 2020 voert de afdeling Handhaving het Seveso III-inspectieprogramma uit.

2.4.5.7.3 REACH

REACH staat voor "Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals" en is een Europese verordening (Verordening (EG) 1907/2006) die als doel heeft een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van de mens en het milieu te waarborgen. Zij is gebaseerd op het voorzorgsbeginsel.

REACH legt procedures op om informatie over de eigenschappen en risico's van stoffen te verzamelen en te onderzoeken. Zo moeten exploitanten die chemische stoffen vervaardigen of op de markt brengen alle relevante informatie samenstellen en ter beschikking stellen van het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA). Op basis van deze informatie evalueren de Europese lidstaten de chemische stoffen om uit te maken of de risico's voor de volksgezondheid en het leefmilieu beheersbaar zijn. Als dit niet het geval is, kunnen de autoriteiten chemische stoffen verbieden of het verdere gebruik onderwerpen aan een autorisatie.

REACH legt eveneens op dat de na te leven maatregelen om de risico's die uitgaan van het handelen met gevaarlijke chemische stoffen tot het aanvaardbare te beperken, bekend moeten zijn aan iedereen die met

dergelijke chemische stoffen omgaat. Op diegene die chemische stoffen “in de handel brengt” rust dan ook een bijzondere informatieplicht.

Het is voor de bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu van cruciaal belang dat zowel de registratieplicht als de beperkingen die rusten op de vervaardiging, het in de handel brengen en het gebruik van chemicaliën, en de maatregelen om de risico's die uitgaan van het gebruik van chemische stoffen tot het aanvaardbare te beperken, strikt worden nageleefd. Hierop moet worden toegezien en waar nodig handhavend opgetreden. Artikel 125 van de verordening stelt: “De lidstaten onderhouden een systeem van officiële controles en andere op de situatie afgestemde activiteiten.”.

In 2020 voert de afdeling Handhaving controles uit in hoofdzaak op de naleving van de registratieplicht, op de autorisatievoorschriften voor zeer zorgwekkende stoffen, op de voorschriften voor stoffen die als reactie-intermediëren zijn geregistreerd, op het raakvlak tussen REACH en de afvalstoffenwetgeving.

2.4.5.8 Ondergrond en grondwater

De Europese kaderrichtlijn Water (2000) en het decreet Integraal Waterbeleid (2003) eisen een goede kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de grondwaterlichamen tegen 2015. Deze doelen zijn niet gehaald voor de Vlaamse grondwaterlichamen zoals voorzien in de eerste stroomgebiedbeheerplannen. In de tweede generatie stroomgebiedbeheerplannen, voor de periode 2016-2021, zijn nieuwe doelen gesteld om de goede toestand alsnog te behalen. Het is de taak van de Vlaamse Milieumaatschappij om de evolutie van de grondwaterstanden periodiek op te volgen en vergunningsadviezen te verlenen in functie van de draagkracht van de verschillende grondwaterlichamen. Daarnaast zijn er in het maatregelenprogramma bij de stroomgebiedbeheerplannen specifieke prioriteiten gesteld voor de handhaving in het kader van het integraal waterbeleid, waaronder tevens de noodzaak voor controle op (illegale) grondwaterwinningen en boorbedrijven.

Als gevolg van de aanhoudende droogteperiodes tijdens de afgelopen drie jaren kwam de grondwaterproblematiek en de daaraan gekoppelde noodzaak tot rationeel (grond)watergebruik en de handhaafbaarheid ervan extra onder de publieke aandacht. De handhaving op het nog toegelaten gebruik van grondwater is noodzakelijk om het gevoerde beleid mee in de realiteit om te zetten.

Aangezien veel van de grondwaterwinningen onder de rechtstreekse handhavingsbevoegdheid vallen van de lokale toezichthouders en er steeds meer vragen rijzen hoe deze materie op lokaal vlak het best kan worden gehandhaafd, zal er in 2020 ook extra aandacht worden gegeven aan het ondersteunen van het lokale toezicht. Naast het verstrekken van nuttige gegevens ter onderbouwing van de controles (overzicht van de regelgeving, checklists, bijzondere aandachtspunten tijdens controles, ...) zal aan de lokale toezichthouder de kans worden geboden om mee op controle te gaan bij onderstaande geplande of routinematige controles van boringen en/of grondwaterwinningen, of om verdere meer specifieke ondersteuningsvragen te stellen gerelateerd aan de controle op grondwaterwinningen in het algemeen (bv. bemalingen en het eventuele retourneren of hergebruik van bemalingswater, verlaten grondwaterwinningen, ...).

2.4.5.8.1 Aanleg van boringen of grondwaterwinningen door erkende boorbedrijven

De afdeling Handhaving zal in 2020 de controle op erkende boorbedrijven bij de aanleg van boringen of grondwaterwinningen voortzetten. Deze erkenning is operationeel sinds 1 januari 2017. Dit project is een voortzetting van het project van de afgelopen twee jaren waarbij de afdeling Handhaving, samen met de

Vlaamse Milieumaatschappij, de erkenningsvoorwaarden van de boorbedrijven op terrein controleerde. Hierbij verifiëren zij aan de bron of deze bedrijven hun werkzaamheden conform de vigerende wetgeving en code van goede praktijk uitvoeren en zodoende het grondwater zowel kwantitatief als kwalitatief afdoende beschermen. Na verschillende sensibiliserende acties hierrond de afgelopen jaren via opleidingen, toelichtingen en zachte handhaving zal de afdeling Handhaving het toezicht sinds 2019 daar waar nodig verscherpen zodat de sector, die zich actief herorganiseerde op basis van deze handhavingcampagne, naast milieubewust tevens concurrentieel kan blijven. Specifiek bij de bemalingssector kan bijkomende aandacht worden gegeven aan een overlap met ruimtelijke ordening-gerelateerde aspecten die tijdens het bouwproces aan het licht komen. Zo kan de inplanting van diepe waterkerende wanden in de ondergrond en hun impact, begroot middels de Watertoets, worden bekeken in het licht van de verleende vergunning.

2.4.5.8.2 Controles bij grondwaterwinningen

De afdeling Handhaving voert controles van grondwaterwinningen routinematig of reactief uit. Dit kan zowel een terreincontrole zijn waarbij ze de grondwaterwinning volledig doorlicht als een controle van de zelfcontrole grondwater. Bij deze laatste bekijkt en analyseert de afdeling Handhaving de gerapporteerde grondwatergegevens (peilen, debieten, analyses) over een ruimere periode in het kader van de verplichtingen opgelegd in de vergunningen of het integraal milieujaarverslag.

2.4.5.8.3 Voorkomen van emissies bij RIE-bedrijven

Bij RIE-bedrijven zal de afdeling Handhaving tijdens de risicogebaseerde controles binnen het thema 'ondergrond en grondwater' focussen op de vigerende bepalingen uit VLAREM gericht op het voorkomen van emissies die kunnen leiden tot bodem- en/of grondwaterverontreiniging.

2.4.5.8.4 Optimalisatiemogelijkheden constructievoorschriften mestopslagplaatsen

In 2020 zal de afdeling Handhaving de aan het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) gegunde studie naar optimalisatiemogelijkheden voor de huidige constructievoorschriften voor mestopslagplaatsen verder opvolgen en afronden, en hierover terugkoppelen naar de landbouwsector.

2.4.5.8.5 Grondwatergebruik bij beregening

Grondwater is een van de mogelijke bronnen voor het gebruik als beregeningswater bij sportterreinen. Gelet op de droogteproblematiek en de mogelijke impact hiervan op de grondwatersystemen, afhankelijk van de ligging, diepte en grootte, is het van belang om hierover een duidelijk beeld te verkrijgen. De afdeling Handhaving zal in 2020 nagaan wat de mogelijke impact is en desgevallend sensibiliserende acties richting de sector hierrond opzetten. Op basis daarvan kan de afdeling Handhaving evalueren of vanaf 2021 een sectorgericht natraject via terreinhandhaving en/of verdere ondersteuning van het lokale toezicht noodzakelijk zijn.

2.4.5.8.6 IMPEL-project 'Tackling illegal groundwater drilling and abstractions'

Naast het instaan voor de concrete handhaving binnen Vlaanderen, zal de werkgroep 'ondergrond en grondwater' van de afdeling Handhaving in 2020 tevens internationaal actief zijn. De afdeling Handhaving zal het IMPEL-project 'Tackling illegal groundwater drilling and abstractions' trekken. Binnen dit meerjarig project zal zij op internationaal vlak verschillende stakeholders m.b.t. de handhaving op illegale boringen en grondwaterwinningen samenbrengen. Met 'illegaal' wordt hier zowel niet vergund als niet exploiterend

////////////////////////////////////

volgens de geldende voorwaarden bedoeld. Het uiteindelijke doel is tweeledig, nl. door kennis- en gegevensuitwisseling en door terreinbezoeken bruikbare richtlijnen en instrumenten opmaken voor zowel handhaafbare grondwatervergunningregelgeving als het effectieve toezicht verrichten op het terrein. Dit alles in uitvoering van de Kaderrichtlijn water.

2.4.5.9 Water

Het waterbeleid in Vlaanderen is gebaseerd op de Europese kaderrichtlijn Water en de omzetting ervan in het decreet Integraal Waterbeleid. Beide wetgevingen eisen een goede kwalitatieve en kwantitatieve toestand van het oppervlaktewater. De verontreiniging van oppervlaktewater door zuurstofbindende stoffen, nutriënten, gevaarlijke stoffen, metalen en bestrijdingsmiddelen is volgens monitoringsgegevens de laatste jaren al fors gedaald, maar er zijn nog heel wat inspanningen nodig om tot een goede watertoestand te komen.

De voorbije jaren besteedde de afdeling Handhaving veel aandacht aan emissies naar water. Uit monitoring blijkt ook dat de belasting van het oppervlaktewater door bedrijfsemissies een dalende trend vertoont door de toenemende saneringsinspanningen van de bedrijven. In de huidige planning zal de afdeling Handhaving haar controles met betrekking tot emissies naar water risicogebaseerd voortzetten.

2.4.5.9.1 Controle lozingsvoorwaarden van de milieuvergunning en verplichtingen inzake zelfcontrole

VLAREM bundelt de milieuvorwaarden voor het gebruik en het lozen van bedrijfsafvalwater voor bedrijven. De milieukwaliteitsnormen die moeten leiden tot een goede kwalitatieve toestand van het oppervlaktewater en de voorwaarden waaronder een inrichting geëxploiteerd mag worden, zijn erin vastgelegd. De milieuvorwaarden en emissiegrenswaarden houden enerzijds rekening met de goede toestand van het oppervlaktewater en anderzijds met de Beste Beschikbare Technieken (BBT).

De afdeling Handhaving controleert of bedrijven voldoen aan de bepalingen van VLAREM met betrekking tot water, en aan de lozingsvoorwaarden van de vergunning. Op die manier draagt de afdeling Handhaving bij tot het bereiken van een goede toestand van het oppervlaktewater in Vlaanderen.

Bij de opmaak van de jaarlijkse risicogebaseerde planning voor routinemonsternames houdt zij rekening met de impact van het geloosde afvalwater op het watersysteem. Belangrijk hierbij zijn het debiet, de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen en hun persistentie in het oppervlaktewater, de vuilvracht, de locatie van het lozingspunt, ... De afdeling Handhaving gebruikt ook de door derden ter beschikking gestelde info. Zo levert de Vlaamse Milieumaatschappij informatie over bedrijven met niet conforme controle-inrichtingen en over bedrijfslozingen met een duidelijk negatieve impact op het ontvangende oppervlaktewater.

Een andere vorm van controle kan erin bestaan de bekomen eigen analysegegevens te vergelijken met de resultaten van de zelfcontrole uitgevoerd door de bedrijven, waarbij de afdeling Handhaving eveneens aandacht besteedt aan de kwaliteit, volledigheid en correctheid ervan. Kennis van het watergebruik, het waterhergebruik, de gebruikte stoffen, de verschillende bedrijfsprocessen en de toegepaste waterzuiveringstechnieken is bij elk van deze controles van cruciaal belang.

2.4.5.9.2 Waterzuiveringen - risicobeheer en impact calamiteiten

Voor bedrijven met een eigen waterzuivering bestaat het risico dat bij slecht beheer ervan of bij calamiteiten het geloosde afvalwater op zeer korte tijd een vernietigende impact heeft op het watersysteem waarin ze lozen. Een goede opvolging van het zuiveringsproces en de aanwezigheid van preventieve

maatregelen is dan ook noodzakelijk om eventuele schade te voorkomen. In 2020 voorziet de afdeling Handhaving gerichte controles op de maatregelen die bedrijven nemen om het risico op voorvallen te reduceren. Zijn de risico's in kaart gebracht en werd er nagegaan hoe de impact van eventuele calamiteiten kan beperkt worden? Ook de opvang van bluswater komt hierbij aan bod.

2.4.5.9.3 Droogteperiodes

In 2020 verdiept de afdeling Handhaving de mogelijkheden rond integratie van de handhaving milieu, ruimte en onroerend erfgoed. Daartoe verkent de afdeling Handhaving voort welke operationele initiatieven zinvol zijn en verder invulling kunnen krijgen.

Als gevolg van de aanhoudende droogteperiodes zal de afdeling Handhaving in de toekomst extra aandacht besteden aan de opgelegde voorwaarden inzake hergebruik, infiltratie en buffering van niet-verontreinigd hemelwater. Deze voorwaarden worden beschreven in zowel de milieuwetgeving als de wetgeving ruimtelijke ordening.

In 2020 zullen milieutoezichthouders van de afdeling Handhaving in overleg met hun collega's-verbalisant ruimtelijke ordening specifiek aandacht besteden aan het toezicht op de in de omgevingsvergunning voor klasse 1-inrichtingen opgelegde, stedenbouwkundige voorwaarden die betrekking hebben op buffering, groenscherm en waterberging. Per provincie zal een aantal klasse 1-inrichtingen (recente vergunningen) op deze wijze worden gecontroleerd ongeacht de zone/bestemming waarin de inrichting zich bevindt.

2.4.5.9.4 Noodaansluitingen

Ook wordt in 2020 opnieuw tijd voorzien voor de verplichtingen van de toezichthoudende overheid met betrekking tot het gebruik van noodaansluitingen voor het lozen van bedrijfsafvalwater op openbare RWZI's o.a. registreren van data, verzegelen van de noodaansluiting, ... overeenkomstig het decreet integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018 (voor 1 januari 2019 overeenkomstig de Wet Oppervlaktewateren (26 maart 1971)) en het Besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de regels inzake het lozen van bedrijfsafvalwater op een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie (21 februari 2014).

2.4.5.9.5 Rioolcamera-inspecties

Indien een lozingssituatie een merkbare verontreiniging veroorzaakt in oppervlaktewater of het rioleringsstelsel en de oorsprong is niet direct duidelijk, bv. locaties waar er ernstige vermoedens of klachten zijn over een eventuele (sluik)lozing, kan de afdeling Handhaving beslissen om een rioolcamera-inspectie uit te laten voeren.

2.4.5.10 Richtlijn Industriële Emissies (RIE)-inspectieprogramma

Het RIE-inspectieprogramma geeft uitvoering aan de bepalingen van de Richtlijn Industriële Emissies 2010/334/EU. De richtlijn vraagt de lidstaten om het volledige spectrum van relevante milieueffecten van de betrokken installaties te controleren en geeft een aantal voorwaarden voor het milieu-inspectieplan. Het programma opgemaakt binnen de afdeling Handhaving laat toe om de installaties te inventariseren, systematische controles bij alle RIE-bedrijven te plannen met een afdekking van alle milieuaspecten volgens risico en te rapporteren over het aantal uitgevoerde controles. Daarnaast bieden controlevragenlijsten en bijhorende toelichtingsnota's een goede ondersteuning.

In 2018 maakte de afdeling Handhaving werk van een vereenvoudiging van het RIE-inspectieprogramma - sinds 2013 in gebruik- die is afgestemd op haar draagkracht. In het nieuwe inspectieprogramma blijft de

aandacht ongewijzigd voor de emissie van RIE-bedrijven en de minimale inspectiefrequentie, die de afdeling Handhaving bepaalde aan de hand van de Europese IRAM-methodiek.

Aangezien de richtlijn de nadruk op emissies van installaties legt, blijven volgende inspectietypes onderdeel uitmaken van het inspectieprogramma:

- IT01 vergunningstoestand
- IT02 energie
- IT03 evaluatie milieumanagementsysteem
- IT04 preventie en bestrijding van hinder
- IT05 zelfcontrole water
- IT06 controle lozingsvoorwaarden water
- IT07 overige voorwaarden water
- IT08 zelfcontrole lucht
- IT09 controle emissievoorwaarden lucht
- IT10 overige voorwaarden lucht
- IT11 preventie en beheer van afvalstoffen en materialen
- IT12 controle beheersing risico's bodem en grondwaterverontreiniging
- IT13 controle VLAREM III na actualisatie BREF

Controles in dit inspectieprogramma hebben betrekking op alle installaties uit de sectoren 'industrie' en 'landbouw'. Net zoals voor de controles bij de niet-RIE bedrijven zijn in dit inspectieprogramma routinecontroles en voortgangscontroles vervat. Voorts is er ruimte gelaten om controles in te plannen op eigen initiatief van de milieutoezichthouder, rekening houdend met de mogelijke milieu-impact. Bovenop dit inspectieprogramma, waarbij een systematische controle van alle relevante milieuaspecten wordt ingepland, zal een aantal van de eerder genoemde thematische handhavingscampagnes betrekking hebben op zowel RIE als niet-RIE bedrijven.

Onder IT 13 controleert de afdeling Handhaving in 2020 o.a. de voorwaarden van VLAREM III bij de bedrijven die moeten voldoen aan omzetting van de BREF 'CWW of Behandeling en beheer van afvalwater en afvalgas in de chemiesector' en 'NFM of Non-ferrometaal industrie'.

Bij de opvolging van de impact van de RIE op Europees niveau horen een aantal bevragingen van de lidstaten. De afdeling Handhaving ondersteunt hierin de afdeling GOP die de coördinatorrol opneemt door het aanleveren van informatie en data verkregen bij onze inspectie- en handhavingsoverdrachten.

In 2020 geeft de afdeling Handhaving uitvoering aan het RIE-inspectieprogramma, maakt de afdeling Handhaving verder werk van het vereenvoudigen en efficiënter maken van de administratie die gepaard gaat met het proces van inspecteren en maatregelen nemen en het registreren en uitwisselen van data, zowel intern als extern.

Uitgave

Vlaamse overheid
Departement Omgeving
Afdeling Handhaving

Verantwoordelijke uitgever

Peter Cabus, secretaris-generaal
Departement Omgeving
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 BRUSSEL

Redactie

Karel Debeuf
Krista Van Boeckel
Rita Van Ham

Eindredactie

Sigrid Raedschelders

Depotnummer

D/2020/3241/024

© Vlaamse overheid

